

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA

CURRICULUM NAȚIONAL

ARIA CURRICULARĂ CONSILIERE ȘI DEZVOLTARE PERSONALĂ

DISCIPLINA
DEZVOLTARE PERSONALĂ
CLASELE V-IX

Curriculumul disciplinar
Ghidul de implementare a curriculumului disciplinar

Chișinău, 2018

Aprobat la Consiliul Național pentru Curriculum (Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 1124 din 20 iulie 2018)

COORDONATORI NAȚIONALI:

- **Angela CUTASEVICI**, Secretar de Stat în domeniul educației, MECC
- **Valentin CRUDU**, doctor în științe pedagogice, șef Direcție învățământ general, MECC
- **Mariana GORAȘ**, șef adjunct Direcție învățământ general, MECC
- **Valentina GAICIUC**, consultant principal, MECC
- **Natalia GRÎU**, consultant principal, MECC
- **Ala NIKITCENKO**, consultant principal, MECC
- **Corina LUNGU**, consultant principal, MECC
- **Daniela COTOVIȚCAIA**, consultant principal, MECC
- **Vasile ONICĂ**, consultant principal, MECC
- **Angela PRISACARU**, consultant principal, MECC
- **Viorica MART**, consultant principal, MECC

CONSULTANȚI NAȚIONALI:

- **Anatol GREMALSCHI**, doctor habilitat în științe tehnice, profesor, Institutul de Politici Publice
- **Vladimir GUȚU**, doctor habilitat în științe pedagogice, profesor, Universitatea de Stat din Moldova
- **Ludmila URSU**, doctor în științe pedagogice, profesor, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”

GRUPUL DE LUCRU PENTRU DEZVOLTAREA CURRICULUMULUI DISCIPLINAR:

- **Otilia DANDARA** (coordonator), doctor habilitat în științe pedagogice, profesor, Universitatea de Stat din Moldova
- **Valentina OLARU**, doctor în științe pedagogice, grad didactic superior, IPLT „Lucian Blaga”, mun. Chișinău
- **Lia SCLIFOS**, doctor în științe pedagogice, grad didactic superior, manager proiect CEDA
- **Tatiana MISTREANU**, doctor în științe pedagogice, grad didactic superior, IPLT „Ștefan Vodă”, or. Vadul lui Vodă
- **Pavel CERBUȘCĂ**, doctor în științe pedagogice, grad didactic superior, LTR „Aristotel”, mun. Chișinău
- **Svetlana NASTAS**, doctor în științe pedagogice, Sectorul Calitatea Educației, Institutul de Științe ale Educației
- **Tatiana TURCHINĂ**, lector, Universitatea de Stat din Moldova

- **Daniela VACARCIUC**, grad didactic superior, IPLT „Vasile Alecsandri”, mun. Chișinău
- **Eugenia BURUIAN**, grad didactic unu, DÎ Hâncesti
- **Svetlana GOREA**, grad didactic unu, DGETS, mun. Chișinău
- **Silvia CRICOVAN**, grad didactic unu, IPLT „Alexandru Ioan Cuza”, mun. Chișinău

AUTORII GHIDULUI DE IMPLEMENTARE A CURRICULUMULUI DISCIPLINAR:

- **Otilia DANDARA** (coordonator), doctor habilitat în științe pedagogice, profesor, Universitatea de Stat din Moldova
- **Lia SCLIFOS**, doctor în științe pedagogice, grad didactic superior, manager proiect CEDA
- **Tatiana MISTREANU**, doctor în științe pedagogice, grad didactic superior, IPLT „Ștefan Vodă”, or. Vadul lui Vodă
- **Pavel CERBUȘCĂ**, doctor în științe pedagogice, grad didactic superior, LTR „Aristotel”, mun. Chișinău
- **Svetlana GOREA**, grad didactic unu, DGETS, mun. Chișinău

RECENZENȚI:

- **Larisa CUZNEȚOV**, doctor habilitat în științe pedagogice, profesor, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”
- **Svetlana TOLSTAIA**, doctor în psihologie, conferențiar, Universitatea de Stat din Moldova
- **Ina BOTNARI**, grad didactic unu, IPLT „Lucian Blaga”, mun. Chișinău

37.015.311:37.091

A 78

Aria curriculară consiliere și dezvoltare personală : Disciplina dezvoltare personală : clasele 5-9 : Curriculum disciplinar : Ghidul de implementare a curriculumului disciplinar : Curriculum național ; Min. Educației, Culturii și Cercetării al Rep. Moldova. – Chișinău : Lyceum, 2018 (F.E.-P. “Tipografia Centrală”). – 52 p.
Referințe bibliogr.: p. 51-52 (26 tit.). – 2000 ex.
ISBN 978-9975-3258-8-2.

Redactor: **Natalia CIMPAC**

Editura Lyceum

Chișinău, strada 2 Aerodromului 2, of. 7

tel/fax: +(373) 22 212636; gsm: +(373)69177975, +(373)76770175

e-mail: editura.lyceum@mail.ru

www.lyceum.md; [fb.editura lyceum](https://fb.com/editura_lyceum)

ISBN 978-9975-3258-8-2.

© Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova

Cuprins

1. CURRICULUMUL DISCIPLINAR

1.1. Preliminarii	5
1.2. Repere conceptuale	6
1.3. Administrarea disciplinei	8
1.4. Competențe specifice și unități de învățare	8
1.5. Sugestii metodologice	34
1.6. Strategii de evaluare	35
Referințe bibliografice	36

2. GHIDUL DE IMPLEMENTARE A CURRICULUMULUI DISCIPLINAR

2.1. Preliminarii	38
2.2. Sugestii metodologice	38
2.3. Sugestii de evaluare	49
Referințe bibliografice	51

1. Curriculumul disciplinar

1.1. Preliminarii

Motto: *Quidquid discis, tibi discis. –
Orice ai învăța, înveți pentru tine.*

Curriculumul pentru disciplina *Dezvoltare personală* este un document normativ-reglator, proiectat în baza Cadrului de referință a Curriculumului Național (2017) și reprezintă una dintre modalitățile de implementare a politicilor educaționale vizate de Codul Educației al Republicii Moldova (2014); se raportează la Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene privind competențele-cheie din perspectiva învățării pe parcursul întregii vieți, care orientează absolvenții învățământului general obligatoriu spre formarea competențelor-cheie, incluse în curriculumul național, dar, în special, se referă la competența de *a învăța să înveți, competențe sociale și civice, acțional strategice, de autocunoaștere și autorealizare, competențe antreprenoriale etc.*

Disciplina *Dezvoltare personală* face parte din aria curriculară *Consiliere și dezvoltare personală* și se implementează în învățământul primar, gimnazial și liceal. Curriculumul este construit pe baza valorificării cercetărilor din domeniul educațional și al teoriei dezvoltării personalității. Conceptele și ideile ce se conțin în curriculum au rezultat din valorificarea bunelor practici ale specialiștilor din diverse domenii și din partea societății civile.

Dezvoltarea personală reprezintă o disciplină de studiu ce include activități și experiențe care au scopul să susțină elevii în procesul de autocunoaștere, relaționare corectă cu familia, colegii și mediul din care fac parte, să dezvolte abilitățile de comunicare eficientă și management eficient al emoțiilor, să îmbunătățească starea de conștientizare a propriului potențial, să dezvolte talentele și abilitățile personale, orientate spre îmbunătățirea calității vieții prin aderarea la valorile societății contemporane, prin contribuirea la realizarea aspirațiilor și visurilor personale într-un mediu de viață sănătos și sigur.

Disciplina proiectează ca țintă grupul formal – clasa de elevi, care, spre deosebire de alte grupuri sociale, este un grup prin excelență educațional. Acest curriculum urmărește să răspundă nevoilor tuturor elevilor, propunând activități structurate, de stimulare a dezvoltării în domeniul social, cognitiv, afectiv și în domeniile de carieră, vizează formarea comportamentelor care permit elevului să-și exploreze trăsăturile de personalitate și abilitățile sale specifice, să-și asume responsabilitatea pentru comportamentul personal, pentru dezvoltarea atitudinii pozitive față de sine și a modului de interacțiune eficientă cu ceilalți pe tot parcursul vieții.

Viziunea pedagogică promovată prin disciplina indicată, recomandată pentru ciclul primar, gimnazial și liceal, abordează variate subiecte în cadrul a cinci module a căror complexitate crește de la o clasă la alta, astfel încât să răspundă așteptărilor membrilor societății, privind pregătirea generațiilor în creștere pentru viață și integrare în câmpul social.

Prezentul document se adresează cadrelor didactice care vor preda disciplina *Dezvoltare personală*, cu posibilitatea de a avea alături, în calitate de parteneri educaționali, colegii de breaslă, părinții, comunitatea și alți actori educaționali (medicul, inspectorul de poliție, reprezentantul APL-ului, reprezentanții ONG-urilor etc.)

1.2. Repere conceptuale

Curriculumul la disciplina *Dezvoltare personală* este documentul normativ-reglator, care stabilește cadrul operațional de realizare a prevederilor de politici educaționale, reieșind din perspectiva de evoluție a statului Republica Moldova, axat pe prioritățile de formare a cetățenilor, orientat spre atingerea unui nivel înalt al calității în educație.

Documentul este conceput pentru a ajuta elevii să-și dezvolte competențele de care au nevoie pentru a se cunoaște, a se accepta, a duce o viață sănătoasă independent, pentru a deveni cetățeni informați, activi, integri, pentru a relaționa cu alții într-o atmosferă sigură, a fi responsabili în luarea deciziilor de carieră și dezvoltare personală pe parcursul întregii vieți.

Curriculumul la disciplina *Dezvoltare personală* are ca finalitate formarea competențelor, prin achiziții specifice disciplinei, dar și prin valorificarea interdisciplinară a achizițiilor căpătate în cadrul altor discipline școlare.

Dezvoltarea personală este structurată în cinci module:

1. **Identitatea personală și relaționarea armonioasă** care pune accent pe cunoașterea și acceptarea de sine; explorarea și autoevaluarea resurselor personale; familia ca valoare: responsabilități, roluri de gen, stereotipuri; comunicare asertivă, non-conflictuală și non-violentă; autoeducare și voluntariat etc.
2. **Asigurarea calității vieții** cu accent pe integritate, gestionare eficientă a resurselor, responsabilitate pentru o dezvoltare durabilă, o bună gospodărire etc.
3. **Modul de viață sănătos** care îi ghidează pe elevi în aspecte ce țin de sănătatea fizică, emoțională, alimentația sănătoasă, contracararea viciilor: droguri, alcool, fumat, influențe de diferit gen etc.
4. **Proiectarea carierei profesionale și dezvoltarea spiritului antreprenorial** care pune accent pe înțelegerea profesiilor din perspectiva pieței muncii, planificarea carierei și luarea deciziilor de carieră, dezvoltarea spiritului antreprenorial ca opțiune de carieră etc.
5. **Securitatea personală** ce oferă elevilor contextul de formare a unui comportament orientat spre asigurarea securității proprii și a celorlalți.

Abordarea modulară nu semnifică o delimitare strictă a problematicii vizate, ci insistă asupra unei intervenții educaționale cu un pronunțat caracter de integrare, specific dezvoltării competențelor. Demersul integrator este aplicat atât în cadrul fiecărui modul, intermodular, cât și în valorificarea achizițiilor din cadrul altor discipline școlare, precum și din mediul de viață al elevului. Curriculumul de față se axează pe această abordare, deoarece disciplina *Dezvoltare personală* este orientată spre dezvoltarea competențelor.

Elaborarea curriculumului *Dezvoltare personală* se bazează pe următoarele principii:

- Principiul axiologic;
- Principiul abordării sistemice și dezvoltării graduale a competențelor;
- Principiul învățării centrate pe elev în relație activă cu mediul său de viață;
- Principiul valorificării responsabile și productive a parteneriatului profesor – elev – familie – comunitate;
- Principiul motivației optime și implicării active;
- Principiul creării unui mediu favorabil educației de calitate;
- Principiul respectării autonomiei și libertății individuale.

Se dorește ca disciplina respectivă să fie prietenoasă copilului, să-l sprijine în cunoașterea și acceptarea de sine, să-i dezvolte respectul pentru sine și pentru ceilalți, responsabilitatea de a-și organiza viața personală, de a se integra armonios în context socioprofesional.

Această disciplină va orienta copilul să se descopere pe sine, să exploreze și să experimenteze comportamente cunoscute și noi, în contexte cu diferită intensitate valorică, învățând cum să se dezvolte independent, dar și împreună cu alții, să-și pună în valoare calitățile și să depășească dificultățile.

Disciplina *Dezvoltare personală* răspunde la necesitățile elevilor de diferite vârste.

În ciclul gimnazial, curriculumul se va axa pe următoarele priorități:

- Valorificarea tendinței elevului de a-și manifesta identitatea;
- Valorificarea tendinței elevului de a învăța de la semenii și a acționa în grup;
- Organizarea procesului didactic prin utilizarea diverselor posibilități de abordare a problemei: de la particular la general și de la general spre particular;
- Axarea procesului didactic pe modele acceptate de către preadolescent;
- Învățarea activ-participativă.

În perioada preadolescenței, elevii încep, treptat, să se maturizeze și se vor aplica exerciții care îi vor sprijini în procesul de autocunoaștere și înțelegere, de conturare a eu-lui și nevoii de exprimare; vor experimenta diferite roluri constructive, punând accent pe adoptarea și manifestarea identității, manifestarea modului responsabil și sănătos de viață, respectarea condițiilor ce-i asigură securitatea și siguranța vieții, identificarea vocației și elaborarea unui plan de realizare în carieră. Activitățile educaționale se vor axa pe un sistem de valori și idealuri autentice, care să-i asigure o viață demnă.

Elevii sunt îndemnați să participe la o gamă largă de activități și experiențe, implicându-se în viața școlii și a comunității, dezvoltând, astfel, competențe care să le asigure o viață decentă. În acest sens, elevii învață să-și recunoască propria valoare, să-și dezvolte un sentiment al propriei identități, capacitatea de a se integra în comunitate, precum și respectul pentru alții. Ei sunt încurajați să reflecteze asupra experiențelor lor și să recunoască modul în care se dezvoltă personal în diferite contexte: familial, social, moral și cultural.

Unitățile de competențe sunt deduse din competențele specifice disciplinei și sunt corelate cu exemple de activități de învățare. Competențele specifice disciplinei se formează pe parcursul școlarității și se exprimă în diferite grade de complexitate. Pentru realizarea competențelor specifice, sunt propuse diferite tipuri de activități de învățare, care valorifică experiența concretă a elevului la alte discipline școlare

și care integrează diferite contexte de învățare. Curriculumul permite o abordare flexibilă, cadrul didactic având posibilitatea să modifice, să completeze sau să înlouciască activitățile de învățare, în funcție de nevoile grupului cu care lucrează, astfel încât acestea să asigure un demers didactic personalizat.

1.3. Administrarea disciplinei

Administrarea disciplinei

Statutul disciplinei	Aria curriculară	Clasa	Nr. de ore pe săptămână	Nr. de ore pe an ¹
Obligatorie	Consiliere și dezvoltare personală	V	1	34
		VI	1	34
		VII	1	34
		VIII	1	34
		IX	1	34

Repartizarea orientativă a orelor pe unități de învățare

Unități de învățare (module)	Clasa				
	V	VI	VII	VIII	IX
1. Identitatea personală și relaționarea armonioasă	6	6	6	6	6
2. Asigurarea calității vieții	6	6	6	6	6
3. Modul de viață sănătos	6	6	6	6	6
4. Proiectarea carierei profesionale și dezvoltarea spiritului antreprenorial	6	6	6	6	6
5. Securitatea personală	6	6	6	6	6
La discreția cadrului didactic	4	4	4	4	4

1.4. Competențe specifice

- Exprimarea identității personale în relaționarea constructivă cu familia și ceilalți, prin explorarea sinelui și resurselor sociale;
- Demonstrarea autonomiei personale în realizarea unui comportament orientat spre valorificarea optimă a resurselor personale și a mediului de viață;
- Manifestarea comportamentului centrat pe modul de viață sănătos, prin implicare activă în menținerea sănătății proprii;
- Proiectarea carierei, prin determinarea traseului școlar și/sau profesional, din perspectiva valorificării potențialului personal și oportunităților pieței muncii;
- Adoptarea comportamentului activ, centrat pe responsabilitate, privind securitatea personală, starea de bine a sa și a celor din jur.

¹ Poate varia în funcție de structura anului școlar și datele calendaristice.

Unități de învățare

CLASA a V-a

Dimensiunea 1. Unitatea de învățare <i>Identitatea personală și relaționarea armonioasă</i>		
Unități de competență	Unități de conținut	Activități de învățare și produse recomandate
<p>1.1. Recunoașterea propriilor nevoi, calități, atitudini pentru fortificarea încrederii în sine;</p> <p>1.2. Utilizarea diverselor modalități adecvate de exprimare a opiniilor și emoțiilor în contextul școlii;</p> <p>1.3. Aprecierea schimbărilor specifice treptei de gimnaziu pentru evoluția prieteniei persoane.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Elevul din perspectiva trecutului, prezentului și viitorului. Realizări, succese, puncte tari, puncte slabe; posibilități de perspectivă. ● Nevoile, dorințele personale și ale celui-lalt. Încrederea în sine și în celălalt. ● Comunicarea: ascultarea activă, exprimarea și argumentarea opiniei. ● Cercul relațional al elevului. Principii ale relaționării pozitive cu semenii, colegii de clasă, profesorii, familia. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Exerciții de stimulare a exprimării orale a gândurilor și emoțiilor legate de schimbări; ● Exersarea capacității de analiză a calităților personale dezvoltate în diferite contexte; ● Exerciții de identificare a emoțiilor utilizând suporturi diverse: imagini, fotografii, povești, piese de teatru, secvențe de film; ● Exersarea abilității de ascultare activă, exprimării trăirilor afective, abilității de exprimare clară a opiniilor și formulare de argumente pentru susținerea acestora; ● Joc de rol – perceperea libertății și flexibilității în exprimarea emoțiilor și a opiniilor. <p><i>Produs</i></p> <p>Proiect individual: <i>Povestea familiei mele</i></p>

Dimensiunea 2. Unitatea de învățare Asigurarea calității vieții

Unități de competență	Unități de conținut	Activități de învățare și produse recomandate
<p>2.1. Relatarea despre norme etice și comportament respectuos, care asigură o atmosferă de colegialitate, confort emoțional și fizic;</p> <p>2.2. Demonstrarea atitudinii grijului față de animale, păsări, natură;</p> <p>2.3. Aprecierea unui comportament corect și respectuos față de munca celor din jur.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Respectul. Manifestări în diverse situații. Respect versus servilism. ● Regulile de comportament etic în clasă și școală. Corectitudinea relațiilor dintre colegi. Comportament etic la lecții și în afara lor. ● Ordinea și curățenia în clasă și în școală. Menținerea în ordine a rechizitelor școlare. Importanța menținerii ordinii și curățeniei pentru sănătatea și confortul personal și al celor din jur. ● Respectul pentru muncă. Respect pentru munca adulților, părinților, profesorilor, persoanelor care asigură condițiile de viață și studii. ● Prietenul meu care nu cuvântă. Atitudinea grijulie față de animale, păsări, natură. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Elaborarea unor fișe personale cu acțiuni care să includă activități de menținere a ordinii și curățeniei în clasă și în școală; ● Exerciții de identificare a comportamentelor respectuoase demonstrate de către colegii din clasă, școală, persoanele din comunitate; ● Jocuri de rol/scenete cu personaje aflate în situații diverse: „Cum mă comport în cadrul unei lecții”, „Știu să mă comport la școală, acasă, în localitate”; ● Mesaje de recunoștință profesorilor, părinților, membrilor comunității pentru munca realizată; ● Intervievarea membrilor familiei despre importanța respectului față de muncă; ● Prezentarea prin desen/fotografie a unei flori, arbust, copac, pasăre, animal preferat. <p style="text-align: center;"><i>Produs</i> Codul unui comportament respectuos și etic (activitate în grup)</p>

Dimensiunea 3. Unitatea de învățare Modul de viață sănătos		
Unități de competență	Unități de conținut	Activități de învățare și produse recomandate
<p>3.1. Descrierea regimului personal de activitate, odihnă și alimentație, centrat pe acțiuni specifice de menținere a sănătății;</p> <p>3.2. Compararea stării fiziologice și emoționale în perioada de pubertate cu perioada anterioară, în baza informației relevante;</p> <p>3.3. Proiectarea acțiunilor de menținere a stării de sănătate prin respectarea regulilor de igienă în condiții casnice, școlare și în spații publice.</p>	<p>Sănătatea. Importanța sănătății pentru viață. Importanța regimului de activitate și odihnă pentru sănătate.</p> <p>Igiena și anotimpurile. Modalități de prevenire a bolilor prin respectarea regulilor de igienă personală.</p> <p>Organismul elevului și pubertatea. Proce-se fiziologice, stări emoționale.</p> <p>Sportul. Rolul exercițiilor fizice asupra dezvoltării fizice a corpului copilului.</p> <p>Regimul alimentar acasă, la școală. Acțiuni în caz de intoxicație alimentară. Riscurile fast-foodurilor.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Elaborarea unui regim al elevului pentru o zi obișnuită și una de odihnă; • Joc didactic: <i>Norul cuvintelor</i> (pe tablă/ flipchart se scriu amestecat 10 beneficii ale modului sănătos de viață și 10 riscuri); • Comunicare: <i>Sportul contribuie la dezvoltarea mea</i>; • Prezentarea și analiza piramidei alimentare; • Studiu de caz: Respect regulile de igienă – protejez sănătatea; • Elaborarea unui program de reguli privind igiena personală; • Alcătuirea unui poster cu fotografii personale de la cea mai mică vârstă până în prezent. <p><i>Produs</i> Concurs: Cel mai bun eseu cu titlul: Știu să respect igiena personală în diferite anotimpuri</p>

Dimensiunea 4. Unitatea de învățare <i>Proiectarea carierei profesionale și dezvoltarea spiritului antreprenorial</i>		
Unități de competență	Unități de conținut	Activități de învățare și produse recomandate
<p>4.1. Identificarea informațiilor despre muncă, meserii și profesioniști din diferite domenii, pentru înțelegerea diversității profesilor;</p> <p>4.2. Valorificarea oportunităților oferite de comunitatea școlară pentru lansarea inițiativelor și dezvoltarea calităților de lider;</p> <p>4.3. Aprecierea beneficiilor proiectării carierei în baza unor decizii informate pentru dezvoltarea personală.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Profesia preferată. Factori de influență, înțelegerea profesiei. Utilitatea și importanța unor profesii. ● Munca și vocația. Noțiunea de muncă. Profesile, îndeletnicirile părinților. Munca din vocație. ● Prima impresie contează. Comportamente care influențează stabilirea unor relații eficiente cu persoanele la prima prezentare. ● Regulile pentru o prezentare reușită. Importanța producerii unei bune impresii la prima prezentare. ● Calitățile specifice unui lider și ale unui membru de echipă. Calitățile unui lider. Distribuirea rolurilor în echipă. Lansarea inițiativelor. ● Decizia în proiectarea carierei. Noțiunile de decizie. Factori care influențează decizia. Proiectarea carierei. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Crearea bazelor de date cu exemple de oameni pentru care muncă este o plăcere; ● Elaborarea postereilor la diferite teme (individual sau împreună cu prietenii, colegii). De exemplu: „Munca din vocație – plăcere și creație”; ● Prezentări ale profesilor prin diverse modalități: arborate profesiei, text coerent, versuri, colaj etc.; ● Realizarea interviurilor cu bunicii, părinții, prietenii, alte persoane apropiate, consăteni etc. privind decizia lor de a alege o anumită profesie, specificul acestei profesii și dezvoltarea carierei lor în domeniu; ● Identificarea calităților unui lider în baza poveștilor și/sau istoriilor reale din comunitate; ● Elaborarea cărților de vizită pe foi A4; ● Descrierea viitorului profesional în baza unui algoritm dat. <p><i>Produs</i> Proiect de carieră. În proiect se va indica profesia preferată și cel puțin o acțiune pe care o pot întreprinde elevii pentru a face visul profesional realitate.</p>

Dimensiunea 5. Unitatea de învățare Securitatea personală		
Unități de competență	Unități de conținut	Activități de învățare și produse recomandate
<p>5.1. Identificarea situațiilor și acțiunilor din spațiul școlar și casnic, care pot provoca risc pentru securitatea personală și a celor din jur;</p> <p>5.2. Analiza modalităților de prevenire și depășire a situațiilor de risc, inclusiv prin contactarea instituțiilor publice ce asigură protecția copilului;</p> <p>5.3. Proiectarea unui traseu sigur spre școală, în baza recomandărilor propuse.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Securitatea individuală și colectivă în spațiul școlar și casnic. Obiecte și acțiuni periculoase. ● Spațiile și situațiile periculoase. Locuri și trasee periculoase în comunitate. ● Acțiunile în caz de incendiu casnic. Plan de evacuare acasă și la școală. ● Traseul zilnic al elevului și intersecțiile. Disciplina pe drum, selectarea corectă a drumului spre școală, casă, bibliotecă, magazin etc. ● Instituțiile publice ce asigură protecția copilului. Descrierea activității. Modalități de contactare. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Discuții dirijate despre importanța securității vieții personale în spațiul școlar și casnic; Jocul cu spray-uri-le cu gaz lacrimogen în interiorul clădirilor; ● Exerciții de analiză a situațiilor de risc la drum și în spații periculoase din comunitate; ● Simularea acțiunii în caz de incendiu acasă și la școală; ● Vizite în instituțiile publice care asigură securitatea în comunitate, protecția civilă; dialog cu reprezentanții instituțiilor respective (pompieri, polițiști etc.); ● Elaborarea traseului sigur spre școală. <p><i>Produs</i></p> <p>Reprezentare grafică (tabel, schemă, desen, plan de idei) a propriilor achiziții la una dintre teme: <i>Securitatea mea în școală și acasă; Acțiuni în caz de incendiu; Instituții publice care ne protejează</i></p>

CLASA a VI-a

Dimensiunea 1. Unitatea de învățare <i>Identitatea personală și relaționarea armonioasă</i>		
Unități de competență	Unități de conținut	Activități de învățare și produse recomandate
<p>1.1. Determinarea legăturii între emoții, acțiuni și consecințele acestora ca parte a mecanismului de apreciere a comportamentului;</p> <p>1.2. Evaluarea resurselor proprii pentru consolidarea atitudinii pozitive față de sine;</p> <p>1.3. Luarea deciziilor privind comportamentul prosocial și tehnicile de soluționare constructivă a conflictelor în clasă, școală, familie, comunitate.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Puncte forte, limite și acceptarea de sine. Atitudine pozitivă față de sine și cei din jur. ● Relațiile interpersonale și comportament prosocial. Modalități de prevenire a etichetării și hărțuirii. ● Conflictele: pro și contra. Modalități de soluționare constructivă a conflictelor. ● Emoții, comportamente și consecințe. Importanța și rolul emoțiilor. Modalități de control și menținere a echilibrului emoțional. ● Viața în familie: relații și rezultate pozitive. Relații în familie. Condiții de manifestare. Strategii de depășire a dificultăților. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Exerciții de reflectare asupra resurselor personale și sociale, de descriere a caracteristicilor personale pozitive și negative, de completare a fișelor de tipul <i>Ce știu?, Ce pot?, Ce vreau?, Ce-mi place?</i>; ● Exerciții de auto-reflecție cu privire la emoțiile personale, de formulare argumentată a opiniei personale; ● Discuții asupra studiilor de caz cu referire la tematica etichetărilor; ● Jocuri de rol: simulare de situații pentru soluționarea conflictelor, pentru prevenirea sau depășirea etichetărilor; ● <i>Discuții Conflictul în viața mea, Factori ce contribuie la inițierea și menținerea unui conflict;</i> ● Vizionarea unor secvențe din filme, exemple din viața reală pentru identificarea și înțelegerea relației dintre emoții, conduite și consecințe. <p><i>Produs</i> Pliant: Dezvolt relații cooperante</p>

Dimensiunea 2. Unitatea de învățare Asigurarea calității vieții		
Unități de competență	Unități de conținut	Activități de învățare și produse recomandate
<p>2.1. Relatarea despre normele morale și valori: binele, frumosul, munca, perseverența, ca surse ale succesului;</p> <p>2.2. Stabilirea relației dintre deciziile bazate pe norme și valori și calitatea rezultatelor obținute;</p> <p>2.3. Gestionarea resurselor proprii și ale familiei din perspectiva utilizării raționale.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Integritatea persoanei. Integritate. Situații și contexte de manifestare. ● Garanția calității vieții prin învățare. Viață de calitate, caracteristici și modalități de realizare: afirmarea personală, relațiile dintre oameni, buna gospodărire. Rolul învățării în asigurarea perspectivei de viață. Atitudinea față de manuale ca sursă de învățare. ● Perseverența și munca – surse ale succesului. Perseverență. Modalități de manifestare. Statornicia în convingeri și atitudini, munca, condiții pentru afirmarea perseverenței. ● Binele și frumosul din jur. Crearea binelui și frumosului. Posibilități și limite de vârstă. Beneficiile pentru sine și comunitate. ● Decizia corectă. Algoritm de luare a deciziilor. Decizia și problemele cotidiene. Posibilități și limite în raport cu vârsta. Insistența asupra corectitudinii deciziei. ● Resursele proprii și ale familiei. Economisirea, gestionarea banilor de buzunar, bugetul familiei. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Interviuri adresate colegilor despre valoarea comportamentului integru; ● Vizionarea unor secvențe de film/imagini pentru identificarea elementelor unei vieți de calitate; ● Colaje ale imaginilor despre faptele bune; ● Postere cu enunțuri privind deciziile corecte luate pe parcursul unui an; ● Studii de caz despre o persoană de succes realizată prin perseverență și muncă; ● Elaborarea și rezolvarea în perechi a unui careu de cuvinte încrucisate, care să conțină pașii în luarea unei decizii corecte; ● Joc de rol privind buna gospodărire și gestionarea resurselor. <p><i>Produs</i> Jurnalul reflexiv, în care să prezinte 2-3 decizii corecte, care i-au îmbunătățit calitatea vieții.</p>

Dimensiunea 3. Unitatea de învățare Modul de viață sănătos		
Unități de competență	Unități de conținut	Activități de învățare și produse recomandate
<p>3.1. Descrierea propriei stări de sănătate, prin utilizarea adecvată a noțiunilor specifice cu referire la sănătatea fizică și mintală;</p> <p>3.2. Stabilirea corelației dintre corelația mediului ambiant și sănătate, prin elucidarea efectelor poluării;</p> <p>3.3. Manifestarea responsabilității pentru propria sănătate prin rezistență la diverse tentații periculoase.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Sănătatea. Importanța sănătății pentru dezvoltarea elevului. ● Mediul înconjurător și sănătatea elevului. Efectele poluării asupra sănătății. ● Sănătatea fizică și mintală. Caracteristici, factori de influență, modalități de menținere. ● Regimul alimentar corect versus dieta. Dieta: modalități de percepție și abordări corecte. Diversitatea dietelor și scopul lor. Dieta și vârsta. Dieta versus alimentația incorectă. Efectele alimentației incorecte și abținerii forțate și neîntemeiate de la alimentație. ● Fumatul și alcoolul – tentații periculoase. Cauze ale consumului. Influența asupra preadolescentului. Efecte negative sociale, psihologice și fiziologice. Dependența. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Portofoliu „Mediu în care trăiesc îmi asigură sănătatea mea!”, ● Discuții ghidate despre nevoile personale; ● Redactarea unui referat <i>Când pot fi sigur că dieta e sănătoasă</i>; ● Formularea și rezolvarea de situații-problemă privind starea de sănătate, modificările organismului la pu- bertate; ● Realizarea unui poster: <i>Tentațiile periculoase.</i> <p><i>Produs</i> Proiect ecologic: Mă implic în activitățile de protecție a mediului Album: Așa îmi doresc să fiu</p>

Dimensiunea 4. Unitatea de învățare <i>Proiectarea carierei profesionale și dezvoltarea spiritului antreprenorial</i>		
Unități de competență	Unități de conținut	Activități de învățare și produse recomandate
<p>4.1. Identificarea profesiei solicitate în comunitate pentru o bună proiectare a carierei;</p> <p>4.2. Corelarea rezultatelor la diferite discipline școlare cu perspective de dezvoltare personală și profesională în anumite domenii;</p> <p>4.3. Formularea inițiativelor personale, orientate spre activități antreprenoriale, prin valorificarea potențialului propriu și a imaginii de sine.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Clubul cunoscătorilor de profesii. Profesii vechi și profesii noi. Tipuri de profesii în funcție de obiectul muncii. Stereotipuri: profesiile „pentru femei” și „pentru bărbați”. ● Domeniile profesionale. Tipuri de interese profesionale, testul lui Holland, preferințe profesionale. ● Potențialul meu. Dezvoltarea și valorificarea calităților forte. Valori personale. Corelarea dintre potențialul școlar și cel profesional. Harta mentală a potențialului propriu. ● Brand-ul personal. Imaginea de sine ca element al brand-ului personal. ● Calitățile unui antreprenor. Noțiunea de antreprenor. Inițiative antreprenoriale în comunitate. Pot fi eu oare antreprenor? ● Arborele profesiilor. Clusterul profesiei dorite. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Proiecte de grup pentru studierea specificului profesiei; ● Colectarea informațiilor despre profesia părinților, care este atractivă pentru elev, sau a unui profesionist recunoscut în comunitate; ● Participarea la licitații de profesii; ● Aplicarea testului <i>Inventarul intereselor profesionale</i> (adoptat după Holland); ● Prezentarea aspirațiilor și profesiei selectate părinților sau unei persoane apropiate; ● Discuții privind posibilitățile de realizare a aspirațiilor prin diferite profesii; ● Elaborarea clusterelor la un domeniu profesional, în baza cerințelor prezentate din timp; ● Elaborarea <i>Brand-ului personal</i> în baza unui set de întrebări; ● Discuții cu antreprenori, angajatori din comunitate; ● Elaborarea <i>Hărții mentale</i> ale potențialului. <p><i>Produs</i></p> <p>Proiect de carieră. Proiectul de carieră poate fi prezentat colegului de bancă, părinților, altor persoane de încredere.</p> <p>Proiect de grup: Arborele profesiilor</p>

Dimensiunea 5. Unitatea de învățare *Securitatea personală*

Unități de competență	Unități de conținut	Activități de învățare și produse recomandate
<p>5.1. Descrierea unor situații excepționale și a consecințelor lor privind securitatea umană;</p> <p>5.2. Aprecierea rolului hobby-urilor personalității, din perspectiva dezvoltării unor capacități și satisfacerii unor interese;</p> <p>5.3. Adaptarea comportamentului la reguli de securitate privind situațiile excepționale, contactul cu materialul exploziv, explorarea mediului virtual, prin simulare și activități concrete.</p>	<p>Odihna activă în mediul înconjurător. Reguli de comportament. Posibile riscuri. Riscuri de utilizare a bazinelor acvatice. Pericolul de înec. Măsuri de prevenire.</p> <p>● Atenție în situații excepționale! Situație excepțională: cauze, modalități de acțiune.</p> <p>● Hobby-ul și riscuri posibile. Tipuri de hobby-uri. Avantaje. Hobby-uri periculoase.</p> <p>● Dispozitivul exploziv – pericol. Substanțe și dispozitive explozive; tipuri, caracteristici, dispozitive casnice cu risc, mod de utilizare.</p> <p>● Eticheta on-line – siguranța în mediul virtual. Etichetă, mod de prezentare on-line: posibilități și limite. Prevenirea situațiilor de risc.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Simularea comportamentului în situații excepționale din traficul rutier; ● Discuția dirijată, exerciții de identificare a soluțiilor proprii pentru consolidarea securității personale; ● Exerciții de descriere, analiză, comentariu al situațiilor simulate, reale, în situații excepționale și incendii; ● Realizarea unor mini-cercetări ce vizează preferințele/hobby-ul și riscurile posibile; Prezentarea hobby-ului personal; ● Participarea la scurte scenete, prin atribuirea de roluri, exersarea comportamentului în stradă și în alte locuri periculoase; ● Exerciții de identificare a soluțiilor proprii pentru consolidarea securității în mediul virtual; ● Simularea elementelor de comportament în situații excepționale de proveniență naturală (cutremure și alunecări de pământ etc.). <p><i>Produs</i> Rebus, elaborat în grup: Securitate personală, cuvinte-cheie: seism/cutremur de pământ, inundații, alunecări de teren, întroieniri, furtuni etc.</p>

CLASA a VII-a

Dimensiunea 1. Unitatea de învățare <i>Identitatea personală și relaționarea armonioasă</i>		
Unități de competență	Unități de conținut	Activități de învățare și produse recomandate
<p>1.1. Stabilirea relației dintre schimbările specifice vârstei și oportunitățile formării unei imagini de sine autentice;</p> <p>1.2. Analiza factorilor constructivi și destructivi în relațiile cu semenii și adulții în vederea prevenirii intimidărilor;</p> <p>1.3. Modelarea unui comportament tolerant și non-discriminatoriu în relațiile reale și virtuale.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Imaginea de sine și stima de sine. Oportunitățile și provocările vârstei. ● Emoțiile, sentimentele și voința de a face față acestora. Rezistența la pierderi și schimbare. ● Factorii constructivi și destructivi ai unei relații. Stop intimidarea. ● Comportamentul tolerant și non-discriminatoriu în relații. ● Arta comunicării reale și virtuale. Deschidere spre comunicare, beneficii. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Exerciții de completare a fișelor, discuții, studii de caz, exerciții de auto-reflecție privitor la provocările vârstei; ● Analiza unor texte pentru identificarea semnelor unui comportament de intimidare; ● Discuții asupra unor studii de caz, vizionarea filmelor, lectura textelor literare cu referire la comunicare și relații inițiate în spațiul virtual; ● Exerciții-dezbateri cu tematica <i>Relația constructivă versus relația toxică, Comunicarea reală versus comunicarea virtuală</i>; ● Exerciții individuale și de grup pentru ilustrarea unui comportament tolerant. <p><i>Produs</i> Proiect de grup: Relaționez cu ceilalți</p>

Dimensiunea 2. Unitatea de învățare Asigurarea calității vieții		
Unități de competență	Unități de conținut	Activități de învățare și produse recomandate
<p>2.1. Descrierea caracteristicilor demnității și comportamentului demn, demonstrate în raport cu sine și cu cei din jur;</p> <p>2.2. Analiza condițiilor și modalităților de realizare a traiului decent;</p> <p>2.3. Argumentarea rolului implicării personale și a deciziei corecte în soluționarea problemelor.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Sursele de informare: avantaje și dezavantaje. Comunicarea directă, sursă de informare. Noile tehnologii: posibilități și limite. ● Demnitatea. Identitatea preadolescentului și demnitatea. Manifestarea demnității în grupul de semenii, în relația cu adulții, în relația cu persoanele de sex opus. ● Traiu decent. Percepții, caracteristici, priorități ale vieții. Studiile și munca – modalități de asigurare. ● Impactul deciziilor asupra viitorului. Diversitatea situațiilor de viață și deciziile. Factorii care influențează deciziile: familia, grupul de prieteni, colegii de clasă, oamenii din comunitate. ● Problemele comunității – probleme personale. Identificarea problemelor comunității. Voluntariatul, modalitate de soluționare a problemelor comunitare. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Elaborarea unui eseu despre manifestarea demnității în comunicarea cu diferite grupuri – țintă; ● Realizarea unor scurte interviuri adresate colegilor de clasă sau părinților despre traiul decent; ● Sondaje de opinie cu privire la identificarea problemelor comunității; ● Autoprezentare cu genericul: <i>A fi stăpânul propriei vieți/proprului destin</i>; ● Realizarea unei hărți a viitorului; ● Prezentarea unor personaje, din opere literare citite recent, care manifestă demnitate. <p><i>Probus</i></p> <p>Dialog cu caracter prospectiv, în care doi elevi să simuleze întâlnirea lor de peste 10 ani și să relateze despre corectitudinea deciziilor luate.</p>

Dimensiunea 3. Unitatea de învățare Modul de viață sănătos

Unități de competență	Unități de conținut	Activități de învățare și produse recomandate
<p>3.1. Descrierea schimbărilor fiziologice în perioada adolescenței, din perspectiva de gen;</p> <p>3.2. Analiza posibilităților de prevenire a riscului pentru sănătate, prin utilizarea corectă a produselor și serviciilor cosmetice, vestimentației adecvate, renunțării la droguri;</p> <p>3.3. Aprecierea riscului asociat comportamentului sexual în preadolescență, din perspectiva posibilităților de ordin social și fiziologic.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Schimbările organismului în perioada adolescenței. Schimbări fiziologice. Particularități de vârstă la băieți și fete. ● Vestimentația. Ținuta vestimentară în diverse situații. Moda vestimentară și igiena menținerea sănătății. ● Produse și servicii cosmetice. Beneficii și riscuri. ● Sexualitatea și adolescența. Percepții sociale, provocări și comportament adecvat. ● Spune NU drogurilor și altor substanțe periculoase. Pericolul consumului drogurilor. Pericolul consumului medicamentelor fără prescripția medicului. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Discuție: Caracteristici și reguli pentru modul de viață sănătos; ● Utilizarea TIC în prezentarea vestimentației adecvate particularităților de vârstă ale elevilor; ● Interviu pe trepte: <i>Mit și realitate legate de sexualitate;</i> ● Prezentare: <i>Schimbări ale organismului băieților și fetelor în perioada adolescenței;</i> ● Studiu de caz: <i>O față curată și îngrijită necesită atenție zilnică;</i> ● Dezbateri: <i>Sunt de acord/nu sunt de acord cu utilizarea produselor cosmetice în adolescență.</i> <p><i>Produs</i></p> <p>Plan de idei: <i>Moda vestimentară și produsele cosmetice în raport cu sănătatea adolescentului</i></p>

Dimensiunea 4. Unitatea de învățare Proiectarea carierei profesionale și dezvoltarea spiritului antreprenorial

Unități de competență	Unități de conținut	Activități de învățare și produse recomandate
<p>4.1. Autoevaluarea potențialului individual din perspectiva proiectării carierei școlare și profesionale;</p> <p>4.2. Formularea inițiativelor personale și/sau a activităților de antreprenorial, în baza oportunităților oferite de comunitatea școlară și locală;</p> <p>4.3. Argumentarea deciziei privind profesia potrivită în baza cercetării lumii profesilor și a sistemului de atitudini și valori.</p>	<p>• Trasee profesionale și școlare. Traseul școlar și perspectiva pentru traseul profesional. Calitățile personale și succesul în carieră. Avantaje și riscuri ale diferitor trasee profesionale.</p> <p>• Temperamentul și profesia. Tipuri de temperament. Compatibilitatea cu diverse profesii.</p> <p>• Interesele și preferințele profesionale. Domeniile profesionale și potențialul personal.</p> <p>• Istории de succes în carieră. Factori pozitivi și negativi în dezvoltarea carierei. Calitățile unui om de succes. Efortul școlar și personal în devenirea profesională.</p> <p>• Idei pentru rezolvarea problemelor comunității. Resursele și problemele comunității. Idei pentru rezolvarea problemelor din comunitate.</p> <p>• Obiective și acțiuni pentru proiectul de carieră. Obiective pe termen lung și scurt. Importanța obiectivelor în apropierea visului profesional.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Identificarea persoanelor din comunitate care au mai multe trasee profesionale; • Interviuri cu persoane de succes din comunitate în baza unui set de întrebări; • Realizarea testului pentru stabilirea tipului de temperament și identificării profesilor potrivite diferitor tipuri de temperament; • Descrierea intereselor, preferințelor și calităților personale; • Cercetarea resurselor comunitare din perspectiva elaborării ideilor de afaceri; • Formularea obiectivelor și acțiunilor pentru proiectul de carieră. <p><i>Proodus</i></p> <p>Proiect de carieră. Obiective, acțiuni, termeni și rezultate ale realizării scopului final.</p>

Dimensiunea 5. Unitatea de învățare Securitatea personală		
Unități de competență	Unități de conținut	Activități de învățare și produse recomandate
<p>5.1. Descrierea recomandărilor instituțiilor publice privind acțiunile populației în situații excepționale;</p> <p>5.2. Acordarea primului ajutor în caz de traume, prin simularea diverselor situații posibile;</p> <p>5.3. Adaptarea comportamentului în rețelele on-line, din perspectiva prevenirii situațiilor de risc.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Situațiile de risc de origine naturală: geografică; geologică; meteorologică. ● Recomandările instituțiilor publice privind acțiunile populației în situații excepționale. Acțiuni colective și personale. ● Siguranța în locurile publice și în mulțime. Posibile situații de risc. Mod de comportament. ● Primul ajutor în caz de traume și înec. Tipuri de traume. Acțiuni urgente. Modalități de contactare a instituțiilor specializate. ● Drepturile utilizatorilor la o experiență on-line sigură. Posibilități și limite ale utilizatorului on-line. Siguranța utilizării surselor on-line. Prevenirea situațiilor de risc. Luarea deciziilor privind acțiunile de protecție cu referire la situațiile de risc. ● Siguranța în utilizarea dispozitivelor electrice. Pericolul de electrocutare. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Prezentarea diverselor situații de risc de origine naturală, în baza lecturii textelor tematice, a vizionării secvențelor video, imagini; ● Exerciții de simulare a acțiunilor în caz de diverse situații excepționale (evacuare etc.); ● Studiu de caz: <i>Mod de comportament în locuri aglomerate;</i> ● Vizite în instituțiile publice care asigură protecția în situații excepționale și de risc major; dialog cu reprezentanții instituțiilor respective; ● Activități practice: <i>Trusa medicală, Chem ambulanta, Acord primul ajutor;</i> ● Discuții frontale: <i>Cum evit situațiile de risc în spațiul on-line.</i> <p><i>Produs</i></p> <p>Galeria: Securitatea personală în locuri publice, în natură, pe rețelele on-line.</p>

CLASA a VIII-a

Dimensiunea 1. Unitatea de învățare <i>Identitatea personală și relaționarea armonioasă</i>		
Unități de competență	Unități de conținut	Activități de învățare și produse recomandate
<p>1.1. Stabilirea relației dintre succes, eșec și resurse personale, în adaptarea eficientă la diferite situații de viață;</p> <p>1.2. Aplicarea normelor unui comportament asertiv din perspectiva unor interacțiuni pozitive școlare, familiale și din comunitate;</p> <p>1.3. Modelarea stilurilor de exprimare a emoțiilor și sentimentelor în acord cu nevoile personale și ale celorlalți.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Resursele personale. Capacități și calități. ● Succesul și eșecul în dezvoltare. Pași în depășirea barierelor, dificultăților, obstacolelor. ● Comportamentul asertiv, pasiv, agresiv. Tipuri și forme de comunicare. Modalități de exprimare. Avantaje, dezavantaje. ● Conflictele – cauze și reacții. Aspecte pozitive și negative. Inevitabilitatea conflictelor. Metode de soluționare. ● Relaționarea și acceptarea. Diversitatea emoțiilor și sentimentelor: manifestare, acceptare/neacceptare, posibilități și limite. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Exerciții de realizare a unor prezentări cu referire la resurse personale și valoarea propriei persoane; ● Discuții dirijate „Decalogul asertivității” pentru clarificarea celor 10 caracteristici ale comunicării asertive; ● Jocuri de rol pentru exersarea abilităților de exprimare și soluționarea conflictelor; ● Dezbateri cu referire la efectele succesului și eșecului asupra personalității. <p><i>Produs</i> Portofoliu Reflecții personale</p>

Dimensiunea 2. Unitatea de învățare <i>Asigurarea calității vieții</i>		
Unități de competență	Unități de conținut	Activități de învățare și produse recomandate
<p>2.1. Identificarea posibilităților de învățare prin implicarea în viața comunității;</p> <p>2.2. Argumentarea beneficiilor consumului rațional al unor produse și servicii, din perspectiva unei vieți de calitate;</p> <p>2.3. Aprecierea importanței verticalității și curajului în manifestarea unui comportament corect.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Viața ca sursă de învățare. Roluri și implicații. Diversitatea comportamentului, acceptare/neacceptare. ● Publicitatea și consumul rațional. Necesități reale și false. Calitatea produselor. Cheltuieli raționale. ● Comportamentul corect. Diversitatea situațiilor de manifestare: în familie, la școală, în locuri publice, în activități de divertisment, în natură, în vacanță. Apreciere și autoapreciere. ● Verticalitatea și curajul. Semnificație și caracteristici. Necesitatea și importanța manifestării. Modalități și context de manifestare. ● Implicarea ca sursă de dezvoltare. Importanța vieții active. Posibilități de implicare în viața comunității. Proiecte personale și de grup. Beneficii personale și comunitare. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Analiza unor experiențe de învățare din viața elevilor; ● Crearea unor povestiri/povețe despre comportamentul corect manifestat în diverse situații din viață; ● Organizarea unei galerii a eroilor preferați din opere literare, cinema, arte, sport etc., care au manifestat verticalitate și curaj; ● Discuții dirijate cu genericul: „Știu să consum rațional”; ● Lecturi comentate „Accentuarea individualității prin verticalitate și curaj”; ● Exerciții de formulare a argumentelor pro sau contra pentru o dezbateri de grup: „ Voluntariatul trebuie să devină obligație”. <p><i>Produs</i></p> <p>Poster <i>Sunt mândru de comportamentul meu</i> (desene, narațiuni, prin care să demonstreze un comportament corect, de valoare pentru sine și cei din jur).</p>

Dimensiunea 3. Unitatea de învățare Modul de viață sănătos

Unități de competență	Unități de conținut	Activități de învățare și produse recomandate
<p>3.1. Relatarea despre aspectele riscante ale modului de viață a adolescentului cu accentuarea impactului asupra sănătății lui;</p> <p>3.2. Stabilirea relației dintre responsabilitate/iresponsabilitate față de propria sănătate și consecințele pentru dezvoltarea ulterioară și starea de bine;</p> <p>3.3. Argumentarea necesității de a rezista tentațiilor periculoase pentru propria sănătate, în baza informațiilor accesibile.</p>	<p>Tendințele modei și sănătatea elevilor. Moda, caracterul temporal. Diversitatea exprimării. Situațiile de viață și moda. Atitudinea moderată și rațională în raport cu sănătatea.</p> <p>• Comportamente riscante și infecțiile sexual transmisibile. Infecții sexual transmisibile. Mod de manifestare. Riscuri pentru sănătate și dezvoltarea ulterioară. Modalități de prevenire a riscurilor.</p> <p>• Sarcina în adolescență: riscuri pentru mamă și copil. Riscuri de ordin fiziologic și social. Comportamentul adecvat și asumarea responsabilității de către fată și băiat.</p> <p>• Adolescența și nutriția corectă. Nutriția și rolul acesteia în creșterea și dezvoltarea organismului. Regimul alimentar corect. Pericolele unei alimentații incorecte. Riscurile consumului de fast-food.</p> <p>• Toxicomania: consecințe nefaste individuale și sociale. Cauze ale toxicomaniei. Influențe asupra dezvoltării psihofiziologice și sociale. Dificultatea renunțării la substanțele toxice. Pericolul utilizării medicamentelor fără prescripția medicului.</p>	<p>• Discuția dirijată: <i>Moda în diversitate și efectele ei asupra sănătății adolescenților;</i></p> <p>• Prezentarea unor filme despre tendința adolescenților de a fi moderni (cool) și riscurile la care se supun;</p> <p>• Redactarea unor fișe informaționale pentru adolescenți despre factorii de risc în cazul relațiilor sexuale neprotejate;</p> <p>• Aplicații „Imaginea de sine”, desenează-te așa cum te vezi, discută cu al tău coleg despre desen;</p> <p>• Prezentarea unor filme despre sarcină în adolescență, infecții sexual transmisibile;</p> <p>• Studiu de caz: <i>Toxicomania și consecințele nefaste asupra organismului și a societății în întregime.</i></p> <p><i>Produs</i> Poster elaborat în grup: Substanțe toxice, care pot declanșa dependența</p>

Dimensiunea 4. Unitatea de învățare Proiectarea carierei profesionale și dezvoltarea spiritului antreprenorial		
Unități de competență	Unități de conținut	Activități de învățare și produse recomandate
<p>4.1. Corelarea acțiunilor de evoluție în carieră cu potențialul individual și perspectivele pieței muncii;</p> <p>4.2. Valorificarea oportunităților oferite de comunitatea școlară, locală și piața muncii pentru lansarea inițiativelor personale și activităților antreprenoriale;</p> <p>4.3. Proiectarea traseului educațional și profesional în baza sistemului de atitudini și valori.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Piața muncii și deciziile de carieră. Piața muncii, specificul funcționării, factori de dezvoltare. Profesii și meserii solicitate pe piața muncii din Republica Moldova. Piața muncii și decizia de carieră. ● Inteligențele multiple și profesile. Caracteristici ale diferitor tipuri de inteligență. Corelarea profesilor cu tipul de inteligență dominant. ● CV-ul și scrisoarea de intenție. Structură, secțiuni importante. Evaluarea produselor. ● Voluntariatul și dezvoltarea personală. Dezvoltare personală prin activități de voluntariat. Domenii de implicare în activități de voluntariat. Planificarea activității de voluntariat. ● De la idee la afacere. Evaluarea inițială a ideilor de afaceri. Corelarea cu interesele comunității. Dezvoltarea ideii de afacere. ● Proiectul de carieră. Atitudini și valori în deciziile de carieră. Traseu educațional/traseu profesional. Elaborarea și evaluarea proiectului în baza criteriilor stabilite. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Proiect individual la tema „Eu, profesia și piața muncii”; ● Identificarea angajatorilor care pot oferi oportunități de practică în domeniul ales; ● Cercetarea gradului de solicitare a diferitor profesii pe piața muncii din Republica Moldova; ● Analiza diferitor surse pentru a lua o decizie de carieră: rapoarte ANOFM (www.anofm.md), anunțuri de angajare, articole ale experților, opinii ale părinților, profesioniștilor etc.; ● Colectarea informațiilor despre instituții care oferă studii în domeniile preferate; ● Realizarea testelor de cunoaștere a aptitudinilor pentru a planifica dezvoltarea lor; ● Redactarea CV-urilor cu diferită destinație; ● Identificarea persoanelor cu experiență de voluntariat în comunitate și a oportunităților pentru activitatea de voluntariat. <p><i>Produs</i> Proiect de carieră. Proiectul de carieră poate fi prezentat diferitor persoane pentru a colecta feedback, precum și celor care pot sprijini realizarea activităților planificate. În Proiect sunt incluse și acțiunile de voluntariat.</p>

Dimensiunea 5. Unitatea de învățare <i>Securitatea personală</i>		
Unități de competență	Unități de conținut	Activități de învățare și produse recomandate
<p>5.1. Descrierea modalității de acțiune în caz de incendiu, în baza regulilor de securitate;</p> <p>5.2. Analiza posibilităților capcane on-line, privind riscul pentru integritatea morală și viața elevului;</p> <p>5.3. Aprecierea securității ecologice în comunitate, în baza unor criterii oferite;</p> <p>5.4. Proiectarea activităților în vacanță, din perspectiva asigurării securității personale.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Reguli de comportament în cazul incendiilor casnice și în localuri publice. Acțiuni personale și colective de protecție și salvare. • Traficul rutier. Semnele de circulație rutieră. Necesitatea cunoașterii semnelor de circulație ca pieton, pasager și conducător al mijloacelor de transport. • Securitatea elevului pe timpul vacanței. Situații de pericol și risc. Reguli de comportament. Utilizarea bazinelor acvatice. Riscul de înec. Prim-ajutor în caz de înec, mușcătură de insecte, intoxicații alimentare etc. • Securitatea ecologică în comunitate. Securitate ecologică. Modalități de asigurare. Implicare personală. • Oportunitățile și capcanele on-line. Avantajele și riscurile utilizării surselor de informare și comunicare on-line. Posibile capcane. Mod de reacționare. 	<ul style="list-style-type: none"> • Simularea diferitor situații (prin imagini, filmele, instrumente TIC) cu întreprinderea acțiunilor de formare a unui comportament adecvat și responsabil în cazul incendiilor casnice și în localuri publice; • Joc de rol pentru exersarea comportamentului în stradă și în alte locuri periculoase; • Elaborarea unor proiecte de activități referitoare la odihna activă a elevului și securitatea lui în vacanță; • Analiza unor studii de caz sau din viața reală cu referire la securitatea ecologică în comunitate; • Referate, postere cu tematica: <i>Viață on-line: oportunități și capcane</i> <p><i>Prods</i></p> <p>Pliant despre securitatea elevului în vacanță, elaborat în grup și repartizat în instituție.</p>

CLASA a IX-a

Dimensiunea 1. Identitatea personală și relaționarea armonioasă		
Unități de competență	Unități de conținut	Activități de învățare și produse recomandate
<p>1.1. Identificarea asemărilor și deosebirilor dintre pasiune și iubire pentru asumarea responsabilității în relațiile de gen;</p> <p>1.2. Aplicarea strategiilor de autoreglare emoțională și soluționare a conflictelor prin asumarea responsabilității proprii;</p> <p>1.3. Argumentarea rolului familiei în posibilitățile de realizare și evoluție personală.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Eu-I real, Eu-I ideal, Eu-I dinamic - evoluție personală. Realizări și aspirații personale. ● Autoreglarea emoțională. Stresul academic, impactul stresului asupra performanței. Prevenirea și depășirea stresului. ● Conflictul. Responsabilitatea personală în managementul conflictelor. Strategii de negociere. ● Iubirea, pasiunea și responsabilitatea în relațiile de gen. Semnificații, comportament responsabil, riscuri, modalități de depășire a dificultăților. ● Valoarea familiei. Familia ca mediu de viață. Comunicarea în familie și starea de siguranță. Posibilități de realizare în familie și cu susținerea membrilor familiei. Spiritul de solidaritate și ajutor reciproc. Responsabilități versus beneficii. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Exerciții de exprimare a identității personale prin identificarea realizărilor, performanțelor personale sub diferite forme: ese, compunere liberă, poster etc.; ● Elaborarea hărții mentale pornind de la aspirațiile personale și traseul de realizare a lor; ● Discuții de înțelegere a fenomenului de stres, de identificare a semnelor stresului, analiza relației dintre stres și consecințe; ● Exerciții de utilizare a tehnicilor de relaxare în situații de stres; ● Discuții și studii de caz cu referire la asemănările și diferențele dintre pasiune și iubire; ● Discuția „Panel” privind responsabilitatea în relațiile de gen în realitate și în spațiul virtual. <p><i>Produs</i> Dezbateri cu referire la responsabilitățile într-o relație și familie. Pledoarie Pro-Familie</p>

Dimensiunea 2. Unitatea de învățare <i>Asigurarea calității vieții</i>		
Unități de competență	Unități de conținut	Activități de învățare și produse recomandate
<p>2.1. Descrierea priorităților și a modalităților/mijloacelor de realizare a acestora în raport cu valorile personale și normele acceptate în societate;</p> <p>2.2. Analiza posibilităților de asigurare a unei vieți de calitate, axate pe muncă și respectul de sine;</p> <p>2.3. Proiectarea unei gospodării virtuale, bazate pe valori și gestionare eficientă a resurselor.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Prioritățile unui/unei tânăr/tine-re. Semnificația priorității. Stabilirea priorităților. Prioritățile și calitatea vieții. Prioritățile în raport cu genul: mit și realitate. ● Valorile și nonvalorile. Caracterul polar al valorii. Influența mediului de viață – familie, clasă, comunitate – asupra sistemului de valori. ● Sursele de venit prin muncă și respectul de sine. Munca și venitul. Condițiile de muncă și respectul de sine. Integritatea persoanei și modalități de obținere a venitului. ● Nevoi și dorințe versus resurse. Bugetul familiei și bugetul personal. Gestionare și economisire. Contribuția la economisirea resurselor familiei. Taxe și impozite. ● Casa mea de vis. Cuibul familial. Valori materiale versus valori spirituale. Copiii, valoarea a familiei, sensul vieții. Organizarea gospodăriei. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Crearea unor postere „Priorități importante pentru devenirea mea” (colaj, desen, pictură, grafică); ● Comentarea secvențelor din literatură, presă, emisiuni radio și TV despre nevoi, dorințe și modalități de realizare; ● Analiza informațiilor obținute din diferite surse despre prioritățile vieții; ● Completarea de fișe individuale, postere, prezentări despre muncă și importanța ei pentru respectul de sine; ● Poster „Arborele dorințelor” – valorificarea intereselor și aspirațiilor personale; ● Vizite la instituții bancare; ● Organizarea unei mese rotunde <i>Cultura și propriul stil de viață – expresie a individualității.</i> <p><i>Produs</i> Eseu „Îmi construiesc o casă de vis și o viață de calitate, învățând din modele comunitare”</p>

Dimensiunea 3. Unitatea de învățare Modul de viață sănătos		
Unități de competență	Unități de conținut	Activități de învățare și produse recomandate
<p>3.1. Descrierea rolului apei în menținerea și consolidarea sănătății organismului în baza informației prezentate;</p> <p>3.2. Analiza capacității de efort a adolescentului din perspectiva promovării unui mod activ de viață;</p> <p>3.3. Aprecierea importanței menținerii stării de sănătate prin modul activ de viață, rezistența la tentațiile periculoase pentru sănătate.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Apa și sănătatea. Rolul apei în menținerea sănătății organismului. Resurse de alimentație cu apă. Calitatea apei. Prevenirea poluării apei. ● Efortul și sănătatea. Efortul fizic și mental. Capacitatea de efort a adolescentului. Efortul ca factor al dezvoltării. Riscul supraefortului. Oboseala, efectele ei asupra sănătății. Modalități de diminuare a oboselii. ● Drogurile. Situații de risc. Racolarea consumatorului. Impactul consumului de droguri asupra sănătății fizice, mintale și emoționale în adolescență. ● Sănătatea și modul sedentar de viață. Mișcarea ca factor de dezvoltare. Modalități de prevenire a sedentarismului. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Discuție dirijată după lecturarea textelor tematice: <i>Ce importanță are apa pentru om?, Câtă apă trebuie să consume omul pe zi?, Cum putem ști că apa este potabilă?</i>; ● Realizarea unui sondaj: <i>Cât efort trebuie să facă un adolescent?, Ce activități sunt peste puterile adolescentului?, Care sunt semnele oboselei mintale, fizice?</i>; ● Prezentarea unui poster: <i>Dauna lipsei de mișcare;</i> ● Vizionare de filmele cu tematica: <i>Consecințe ale utilizării drogurilor.</i> <p><i>Produs</i></p> <p>Prezentare PPT: <i>Particip conștient la activități de protecție a mediului în localitatea mea</i></p> <p>Spot publicitar: <i>Spun NU utilizării drogurilor</i></p>

Dimensiunea 4. Unitatea de învățare Proiectarea carierei profesionale și dezvoltarea spiritului antreprenorial

Unități de competență	Unități de conținut	Activități de învățare și produse recomandate
<p>4.1. Identificarea oportunităților educaționale și profesionale din perspectiva cunoașterii de sine și a pieței muncii;</p> <p>4.2. Argumentarea deciziilor privind traseul educațional și profesional în baza sistemului de atitudini și valori;</p> <p>4.3. Formularea unor inițiative pentru activitățile antreprenoriale în diferite domenii profesionale dezvoltate în comunitate.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Traseul educațional și perspectivele profesionale. Oportunități educaționale și profesionale pentru absolvenții de gimnaziu. Criterii de alegere. Instituții de învățământ secundar general. Instituții de învățământ profesional. Cerințe de înmatriculare și condiții oferite. ● Personalitatea și profesia. Diferența dintre calități și abilități. Atitudini și valori. Tipuri de personalitate. Rolul trăsăturilor de personalitate în decizia de carieră și realizarea profesională. ● Cum se caută un loc de muncă. Modalități de identificare a locului de muncă. Anunțuri de angajare și analiza lor. ● Cariera profesională. Interviu de angajare. Comportamente nonverbale utile pentru un interviu de angajare. Echilibrul emoțional în timpul unui interviu. Pregătirea pentru interviu. ● Antreprenoriatul – opțiuni de carieră. Planul de afaceri. Componente constitutive. Schița unui plan de afaceri, prezentarea lui în comunitate. ● Proiectul de carieră. Planificarea traseului profesional/traseului educațional. Oportunități educaționale stipulate în Codul Educației. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Elaborarea articolelor, posterelor, discursurilor la tema „Munca în adolescență: drepturi și responsabilități”; ● Realizarea interviurilor pentru consultarea opiniei persoanelor adulte, de vârstă diferită, despre munca prin contract și fără contract; ● Identificarea acțiunilor pentru realizarea traseului educațional/profesional; ● Discuții cu părinții și/sau alte persoane de încredere privind decizia de carieră; ● Descrierea competențelor necesare pentru practicarea diferitor profesii; ● Identificarea valorilor dominante cu ajutorul testului elaborat de către D. Super; ● Simularea interviurilor de angajare; ● Participarea la târguri de cariere pentru a comunica cu angajatorii; ● Analiza resurselor, problemelor din comunitate și elaborarea ideilor de afaceri care ar contribui la dezvoltarea comunității. <p><i>Produs</i> Proiect de carieră. Proiectul include traseul educațional/profesional: obiective, acțiuni de realizare și monitorizare. Proiectul poate fi prezentat în cadrul unei activități publice. El este definitivat, utilizând experiența acumulată în anii de studii la gimnaziu.</p>

Dimensiunea 5. Unitatea de învățare <i>Securitatea personală</i>		
Unități de competență	Unități de conținut	Activități de învățare și produse recomandate
<p>5.1. Relatarea despre regulile de circulație, utilizarea mijloacelor de transport din perspectiva securității personale și colective;</p> <p>5.2. Analiza contextelor de asigurare a securității datelor cu caracter personal, în baza cadrului normativ existent;</p> <p>5.3. Argumentarea necesității cunoașterii fenomenului bullying și a modalităților de comportament, din perspectiva asigurării securității personale.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Traficul rutier. Reguli de circulație. Utilizarea mijloacelor de transport. Acces legal conform vârstei. Contravenții. • Comportamentul recomandat în caz de amenințare cu atac terorist. Surse ale terorismului. Modalități de manifestare. Reguli de comportament în raport cu tipul actului terorist. • Securitatea personală în contextul securității naționale. Securitate națională; modalități de asigurare. Comportament legal și corect în caz de amenințare a securității naționale. • Securitatea datelor personale. Cadrul legal. Posibilități și limite ale securizării datelor cu caracter personal. Riscuri ale accesului la datele cu caracter personal. Mod de reacționare în caz de încălcare a dreptului la securitatea datelor cu caracter personal. • Bullyingul. Agresiunea în mediul on-line. Modalități de protecție. Reacție și comportament în caz de bullying. 	<ul style="list-style-type: none"> • Prezentarea imaginilor despre atacuri teroriste; • Ateliere practice: <i>Știu să mă comport în stradă; Știu să citeșc grupurile de semne; Știu să utilizez mijloacele de transport;</i> • Discuții dirijate cu privire la securitatea personală în contextul securității naționale; • Formularea și rezolvarea de situații-problemă privind securitatea datelor personale, agresiunea în mediul on-line. <p><i>Produs</i></p> <p>Afiș publicitar, elaborat în grup (care va fi plasat în clasă/în școală), în cadrul unei campanii de promovare a securității personale cu una dintre tematici: <i>Traficul rutier, Securitatea datelor personale, Pericolul unui act terorist etc.</i></p>

1.5. Sugestii metodologice

Finalitățile educaționale, exprimate în competențe specifice și unități de competență, reprezintă elementul conceptual-cheie al curriculumului. Această abordare reflectă esența teoriei curriculare, care constituie baza conceptuală a predării – învățării – evaluării. În acest sens, procesul didactic este axat pe cel ce învață în relație cu mediul său de viață. Profesorul are rol de facilitator care creează contextul favorabil atingerii finalităților proiectate. Reieșind din aceste repere conceptuale, recomandăm profesorilor să utilizeze paradigma constructivistă în proiectarea și realizarea procesului didactic, care pune în valoare: personalitatea elevului prin implicarea lui activă; orientarea procesului de învățare spre situații concrete din viață; demararea procesului de învățare de la experiența elevului; îmbinarea judicioasă a activității individuale și a activității în grup; axarea pe formarea de atitudini și valori.

Procesul didactic se realizează în baza celor cinci module. Conform abordării modulare, prin intermediul fiecăruia, se contribuie prioritar la formarea unei competențe specifice, fapt care nu neagă contribuția altor module la formarea competenței specifice concrete.

În scopul formării competențelor proiectate, profesorul poate să reeșaloneze modulele, în funcție de condițiile disponibile (inclusiv cu luarea în considerație a condițiilor din natură, structurii anului școlar etc.), dar se recomandă parcurgerea integrală a modulului, ale cărui unități de competență sunt într-un raport de interrelaționare și contribuie, prin mesajul educațional (unitățile de conținut/problemele propuse), la realizarea competenței specifice.

Profesorul poate (este încurajat) să propună, prin proiectarea didactică, și alte unități de conținut, care, după părerea lui sau prin consultarea elevilor, părinților, membrilor comunității, vor contribui la formarea competențelor specifice. În propunerea unităților de conținut, profesorul va ține cont de resursele disponibile.

Dezvoltarea personală este o disciplină ce are misiunea de a integra resursele educaționale ale diversilor factori educaționali, școlii revenindu-i rolul de coordonare și ordonare a acestor influențe. Din această perspectivă, formele de realizare a procesului didactic trebuie să fie cât mai diverse: lecții desfășurate în clasa de elevi; activități realizate în școală (cu implicarea elevilor din alte clase); excursii, vizite, activități practice în instituții și întreprinderi; activități de voluntariat; activități realizate în comunitate, cu implicarea familiei și altor membri ai comunității. În scop de cunoaștere și formare de atitudini, recomandăm organizarea unor excursii la întreprinderi și instituții din localitatea natală sau alte localități din apropiere.

Pentru a crea condiții favorabile dezvoltării personale, această disciplină poate să-și atingă obiectivele doar cu implicarea pleneră a tuturor factorilor educaționali: școală, familie, APL, comunitate, ONG-uri etc.

În scopul utilizării potențialului formativ al mediului de trai, se va pune accent pe aspectele pozitive și resursele de valoare ale mediului de viață: personalități și exemple de comportament moral al persoanelor cunoscute; aprecierea resurselor din localitate (natura, felul de utilizare și gospodărire a resurselor etc.).

Profesorul este încurajat să utilizeze o gamă variată de metode și procedee didactice. Recomandăm aplicarea cât mai largă a strategiilor de învățare prin rezolvare de probleme și utilizare a metodei proiectelor, care valorifică:

- **învățarea experiențială**, prin care elevul este implicat activ și direct într-o experiență concretă de învățare, relevantă pentru viața sa și pentru contextul specific în care trăiește, utilizând observarea și analiza critică a propriilor percepții și reprezentări, stări, comportamente, atitudini, experimentarea activă a ceea ce a învățat în situații noi, reflecția personală asupra experiențelor trăite;
- **învățarea socială și comunicațională**, care încurajează învățarea prin observarea celorlalți, prin conversațiile structurate cu ceilalți și prin colaborarea și cooperarea cu aceștia, utilizând variate modalități de comunicare (conversația în perechi, conversația de grup, dezbateră etc.);
- **învățarea reflexivă**, prin care elevul analizează propriile sale experiențe de învățare pentru a-și îmbunătăți strategiile și instrumentele de învățare eficiente în situații viitoare (autoevaluarea, evaluarea în perechi, jurnalul de învățare, jurnalul de observare, comentarii reflexive etc.).

Procesul didactic, ca proces de predare-învățare-evaluare, pune accent pe învățare, predarea fiind contextul didactic creat, prin care profesorul facilitează învățarea, iar evaluarea fiind mecanismul de feedback, care îl învață pe elev să se autoaprecieze și să acționeze spre dezvoltarea competențelor proiectate.

1.6. Strategii de evaluare

Evaluarea este parte integrantă a procesului de învățare și mecanism de gestionare și autogestionare a deciziilor, privind dezvoltarea personală în ciclul primar, gimnazial și liceal. La disciplina *Dezvoltare personală* accentul este pus pe evaluarea autentică și autoevaluare. Evaluarea în cadrul acestei discipline nu va fi cu note. Evaluarea va avea un caracter calitativ și va fi axată pe instrumente care permit înregistrarea progresului fiecărui elev. În cadrul disciplinei se vor practica trei tipuri de evaluare:

- *evaluare inițială;*
- *evaluare continuă /formativă;*
- *evaluare sumativă.*

La evaluarea inițială, profesorul va organiza o activitate interactivă în care elevii vor avea posibilitatea să-și exprime opiniile despre cum se văd ei la sfârșitul anului școlar, ce vor ei să învețe la școală și ce cred că se va schimba în comportamentul lor. Ulterior primului an de implementare a disciplinei, la prima lecție din fiecare clasă, se evaluează realizarea acțiunilor proiectate în anul precedent și, la ultima lecție, se elaborează un nou *Plan de acțiuni* pentru dezvoltarea personală. Astfel, elevul poate urmări evoluția intereselor, abilităților, valorilor, își asumă responsabilitatea pentru acțiunile realizate și însușește un set de instrumente care îl ajută în luarea deciziilor privind autocunoașterea, modul de viață, cariera, sănătatea, securitatea etc.

Pentru a armoniza și facilita activitatea de învățare a elevilor, recomandăm utilizarea *Portofoliului de dezvoltare personală*.

Portofoliul de dezvoltare personală se va completa cu rezultate din activitățile realizate de către elevi la fiecare oră și va reprezenta o sursă pentru oferirea de feedback permanent și constructiv. Cadrul didactic va avea în vedere faptul că portofoliul este un produs personal, de aceea elevii vor fi stimulați să își utilizeze imaginația și creativitatea, atât în ceea ce privește conținutul acestuia, cât și modul de prezentare. Este important să se discute împreună cu elevii necesitatea portofoliului și a rolului acestuia în dezvoltarea personală.

Fiecare modul finalizează cu elaborarea unui produs care va reflecta gradul de formare a competenței specifice. Produsele sugerate la disciplina *Dezvoltare personală* cumulează achizițiile elevilor din cadrul unui întreg modul curricular (pe parcursul a 5-6 ore) și solicită valorificarea tuturor cunoștințelor, abilităților și atitudinilor în realizarea produsului recomandat. Produsele elaborate sunt evaluate reciproc și/sau autoevaluate în baza criteriilor de succes și păstrate în *Portofoliul de dezvoltare personală* care este completat pe parcursul ciclului gimnazial. La finele treptei gimnaziale, în baza instrumentelor de evaluare/autoevaluare, se iau decizii privind următoarea etapă a traseului educațional.

Portofoliul de dezvoltare personală va conține și *Tabelul de performanță școlară*, care se va completa la finalul fiecărui modul. *Tabelul de performanță școlară* la disciplina *Dezvoltare personală* este un instrument de monitorizare a performanțelor elevului și reprezintă o sinteză a rezultatelor obținute pe parcursul anului de studii. Este un document obligatoriu pentru toți elevii claselor de gimnaziu.

Referințe bibliografice

1. *Activități psiho-sociale în domeniul egalității de gen pentru adolescenți*. „Terre des hommes”, Chișinău, 2016.
2. Băban, A. *Consiliere educațională. Ghid metodologic pentru orele de dirigenție și consiliere*. 2009.
3. Băban, A.; Petrovai, D.; Lemeni, G. *Consiliere și orientare*. București, Humanitas Educațional, 2002.
4. Burt, Sh. *Fii pregătit pentru interviu*. București, Editura Tehnica, 1999.
5. Copacinschi M., Turchină T., Olaru V. *Relații armonioase în familie. Suport informațional*. Ed. II-a revizuită. Chișinău: Centru Internațional La Strada, 2017.
6. Cornelius, H., Faire, S. *Știința rezolvării conflictelor*. București, Editura Știință și Tehnică, 1996.
7. Cristea S. (coord.) *Reforma învățământului între proiectare și realizare*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2012.
8. Dumitrașcu D. (coord), Turchină T. (2006): *Învăț să fiu, ghid pentru psihologi școlari, diriginți, profesori*. Chișinău: Centrul Educațional Pro Didactica.
9. Goleman, D. *Inteligența emoțională*. București, Editura Curtea Veche, 2002.

10. Golovei L. *Școala – prietena preadolescenților. Ghid metodologic pentru psihologii școlari și diriginți*. Chișinău: Imprint Star, 2017.
11. Gremalschi A. (coord.) *Educația pentru o societate a cunoașterii: Cadrul de referință al Curriculumului național*. Chișinău, 2017.
12. Gulei M.-E., Serea A. *Orientarea și consilierea în carieră. Ghidul profesorului*. Iași: Editura Spiru Haret, 2011.
13. Jigău, M. *Consilierea carierei. Compendiu de metode și tehnici*. București, Editura SIGMA, 2007.
14. Kincher J. *Psihologia pentru copii*. București: Erc Press, 2008.
15. Marcinschi Călineci, M. *Start pentru o carieră de succes*. Centrul Educația 2000+, Humanitas Educațional, 2004.
16. Neculau A. *Cunoaște-l pe celălalt*. Iași, Editura Polirom, 2003.
17. Racu, E., Coadă, C. și col. *Ghidul educatorului de la egal la egal în prevenirea HIV/ SIDA*. Chișinău, 2003.
18. Robbins, A. *Descoperă forța din tine*. București, Editura Curtea Veche, 2002.
19. Salomia, E., Marcinschi, M., Cîrlea, S., David, C., Marcinschi, F., Murgu, A., Oancea, A., Șandru, I. *Ghidul carierei mele*. Ediția a 2-a, Centrul Educația 2000+, Humanitas Educațional, 2003.
20. Scifos L., Goraș-Postică V. ș.a. *O competență-cheie: a învăța să înveți. Ghid metodologic*. Chișinău, Centrul Educațional Pro Didactica, 2010.
21. Temple, Ch.; Steele, J.L.; Meredith, K.S. *Aplicarea tehnicilor de dezvoltare a gândirii critice*. Chișinău, Centrul Educațional Pro Didactica, 2003.
22. Terzi-Barbaroșie D. *Parentaj conștient sensibil la gen*. Suport de curs, Chișinău, 2016.
23. Tunyagi, O. *Managementul furiei. Psihologie practică pentru adulți și adolescenți*. Bacău, Ed. Vladimed-Rovimed, 2014.
24. Turchină T. Broșură *Familii fără hotare: 20 Întrebări și Răspunsuri despre copii, pentru părinții care pleacă peste hotare*. Chișinău: Reprezentanța din RM a Fundației „Terre des hommes”, 2016.
25. Turchină T. Broșură *Familii fără hotare: Copii rămași acasă? Părinți plecați în străinătate? Răspunsuri pentru profesioniști*. Chișinău: Reprezentanța din RM a Fundației „Terre des hommes”, 2017.
26. Резапкина Г. *Профессия и карьера*. //În: Школьный психолог, № 02/2009. www.psy.1september.ru/view_article.php?ID=200900204.
27. Тамонова Е. *Я поступаю учиться*. //În: Школьный психолог, № 23/2003. www.psy.1september.ru/article.php?ID=200302318.

2. Ghidul de implementare a curriculumului disciplinar

2.1. Preliminarii

Într-o lume a schimbării, pentru o integrare de succes, oamenii trebuie sprijiniți să se dezvolte pe parcursul întregii vieți. Formarea și educarea unor tineri capabili să se adapteze rapid la o societate în schimbare solicită precizarea finalităților educaționale din perspectiva unui răspuns adecvat la următoarea întrebare: *Care este necesarul de competențe pentru integrarea socioprofesională și cum corelează familia, școala și societatea intervențiile lor?*

Disciplina *Dezvoltare personală* este obligatorie pentru elevi, dar nu e strict adresată doar elevilor, ci și cadrelor didactice, părinților, reprezentanților comunității etc., deoarece este axată pe colaborare, efort comun din care toți învață și evoluează. Ea contribuie la dezvoltarea unei noi culturi educaționale, în care învățarea este un proces ce permite elevilor și altor persoane implicate să-și facă vocile auzite și, prin urmare, exercită influență asupra vieții lor și a comunității.

2.2. Sugestii metodologice

Reforma sistemului educațional a dus la schimbarea modelelor tradiționale cu unele dinamice și flexibile, participative, adaptabile la transformările vieții, care generează o nouă abordare a strategiilor didactice, orientându-le spre formarea competențelor. În acest context se schimbă și managementul clasei, deoarece accentul se pune pe principii care au la bază rezolvarea de probleme. Astfel, cadrul didactic este cel ce provoacă discuții, pune la îndoială idei și creează un mediu oportun, pentru ca elevii să-i urmeze exemplul, încurajând independența și responsabilitatea pentru învățare și dezvoltare personală.

Sugestiile metodologice la disciplina *Dezvoltare personală* prezintă o deplasare de la o abordare bazată exclusiv pe subiect, care favorizează fragmentarea și compartimentarea cunoașterii, la o abordare interdisciplinară și colaborativă, care reflectă situații reale din viață și încurajează transferul de competențe de la elev la elev, de la elev la părinți, cadre didactice, reprezentanți ai comunității și invers. Această abordare este posibilă grație transversalității competențelor. În articolul 11 din Codul Educației sunt stipulate cele 9 competențe transversale: competențe digitale; competențe de bază în matematică, științe și tehnologie; competențe de comunicare în limbi străine; competențe sociale și civice, competențe de comunicare în limba maternă; competențe de comunicare în limba română; competențe de învățare/de a învăța să înveți; competențe antreprenoriale și spirit de inițiativă; competențe de exprimare culturală și de conștientizare a valorilor culturale. Prezentăm în continuare competențele transversale, din care derivă competențele specifice disciplinei *Dezvoltare personală*.

COMPETENȚE SPECIFICE

COMPETENȚE TRANSVERSALE

Competențe sociale și civice
Competențe de comunicare în limba maternă
Competențe de comunicare în limba română
Competențe de învățare/de a învăța să înveți
Competențe antreprenoriale și spirit de inițiativă
Competențe de exprimare culturală și de conștientizare a valorilor culturale

Exprimarea identității personale în relaționarea constructivă cu familia și ceilalți, prin explorarea sinelui și resurselor sociale

Demonstrarea autonomiei personale în realizarea unui comportament orientat spre valorificarea optimă a resurselor personale și a mediului de viață

Manifestarea comportamentului centrat pe modul de viață sănătos, prin implicare activă în menținerea sănătății proprii

Proiectarea carierei, prin determinarea traseului școlar și/sau profesional, din perspectiva valorificării potențialului personal și oportunităților pieței muncii

Adoptarea comportamentului activ privind securitatea personală centrat pe responsabilitate pentru starea de bine proprie și a celor din jur

Din competențele specifice disciplinei sunt deduse unitățile de competențe care corelează cu exemple ale activităților de învățare și conținuturi prin care pot fi dezvoltate.

Competențele specifice disciplinei se formează pe parcursul școlarității și au un grad diferit de complexitate. Pentru realizarea competențelor specifice sunt propuse activități de învățare care valorifică experiența elevului obținută prin alte discipline școlare, acasă, în societate și care integrează diferite contexte de învățare, finalizând cu produsul elaborat.

Este cunoscut faptul că „un lucru bine făcut este rezultatul unui proiect bine gândit”. Din această perspectivă, este foarte importantă proiectarea de lungă durată și pentru fiecare lecție. Astfel, profesorul va elabora proiectul de lungă durată în baza prevederilor curriculare, dar se va implica creativ în formularea, după caz, a unor subiecte/tematici care să satisfacă nevoia de dezvoltare personală a elevilor, în corelație cu condițiile reale ale mediului de viață. Prin urmare, înainte de a proiecta unitățile de învățare, este nevoie de lectura personalizată a curriculumului și, în consecință, conștientizarea libertății de acțiune în asigurarea ordinii de parcurgere a conținuturilor curriculare, în alocarea timpului pentru învățarea unui subiect de conținut, în selectarea și ordonarea logică a activităților de învățare și de evaluare.

Pentru a reflecta cât mai relevant necesitățile elevilor, recomandăm organizarea evaluării inițiale în cadrul primei ore, în temeiul căreia se introduc specificările necesare pentru noul an de studii în proiectarea de lungă durată, dar, în special, în proiectarea de scurtă durată.

Începând cu clasa a V-a, elevii inițiază *Portofoliu de Dezvoltare Personală* pe care îl completează pe parcursul anului de studii și-l pot continua în următorul an, acesta devenind un instrument de monitorizare a propriei dezvoltări. Portofoliul va conține produsele elevilor și informația relevantă/necesară pentru activitatea în cadrul disciplinei.

Procesul didactic se axează prioritar pe unitatea de învățare care reprezintă o succesiune de lecții/activități ce îmbină științific și funcțional conținuturile curriculare, ordinea demersurilor didactice în context tehnologic, toate acestea fiind orientate spre formarea unei competențe curriculare specifice disciplinei. Fiecare unitate de învățare dintre cele cinci finalizează cu un produs care poate fi evaluat pentru a observa gradul de dezvoltare a competenței specifice.

Pentru disciplina *Dezvoltare personală* recomandăm încă două elemente importante, care creează premise pentru organizarea unui proces de învățare calitativă: includerea unor sugestii metodologice pentru desfășurarea orelor în baza cadrului ERRE și sugestii privind elaborarea și prezentarea produsului educațional.

O resursă metodologică în predarea disciplinei *Dezvoltare personală* este cadrul de învățare și gândire Evocare/Realizarea sensului/ Reflecție/ Extindere (ERRE), concretizat prin sarcini care monitorizează aplicarea lui.

La etapa de **Evocare** este creat contextul în care *elevul își amintește ce știe despre subiectul abordat*, începe să se gândească la subiect. Discutând în perechi și în grup, *implicându-se și comunicând*, elevii se sprijină și se completează reciproc, conturând scheme cognitive și experiențe comune, exteriorizând *condițiile prealabile necesare* pentru a discuta despre dezvoltarea personală și responsabilitatea pentru ea. Durabilitatea înțelegerii depinde de procesul de *corelare a informațiilor noi cu achizițiile anterioare*, de aceea un alt aspect al evocării este *motivarea* pentru explorarea subiectului și *stabilirea scopului propriu* în această investigație. Pornind de la premisa că una dintre condițiile formării competențelor este disponibilitatea de a acționa, evocarea este resursa incontestabilă pentru crearea acestei condiții.

A doua etapă este **Realizarea Sensului**. La această etapă, cel care învață intră în *contact cu informația nouă*. Sarcina principală este de a *menține implicarea și interesul*, stabilite la Evocare, de a acoperi noi domenii de cunoaștere, de a încuraja *analiza critică, analiza comparativă și sinteza* – aspecte foarte utile în formarea competențelor. Astfel, la etapa respectivă, elevii vor avea sarcini de informare prin lectură, ascultare activă și sarcini ce țin de reproducerea, traducerea, interpretarea, aplicarea, analiza materialului nou, adică procesarea informației. Elevilor li se pune la dispoziție un text, o informație esența căreia este discutată, analizată în profunzime. În așa mod, se completează, se modifică schema cognitivă inițială a elevului, dar, pentru a crea legături durabile în interiorul ei, trebuie construit *contextul necesar pentru metacogniție*. Acest obiectiv poate fi realizat la **Reflecție**, când elevii își *consolidează cunoștințele noi și își restructurează activ schema cognitivă inițială*, pentru a include în ea noi concepte.

La etapa Reflecție elevilor li se propun sarcini care valorifică competențele lor de comunicare, ei sunt puși în situația de a lua decizii privind dezvoltarea proprie, exprimându-și atitudinea prin identificarea argumentelor în susținerea unor idei, vizi-

uni personale. În cazul în care procesul de învățare finalizează cu Reflecția, există riscul ca modelul comportamental neexersat în alte situații, simulate și/sau autentice, să fie uitat, să nu devină un comportament firesc, autentic în alte contexte. Pentru a minimaliza acest risc, se propune etapa **Extindere**. Dacă la Reflecție s-a conturat sistemul de cunoștințe, abilități și atitudini, pentru a definitiva ciclul firesc de formare a competențelor, la etapa de Extindere este nevoie de a *aplica cele însușite în diferite situații de integrare: simulate și/sau autentice*. Astfel, corelarea dintre teorie și practică devine evidentă. Se creează contextul prielnic pentru *simularea, exersarea competențelor*. Elevilor li se oferă sarcini care îi pun în situația de a acționa, a ieși din cadrul clasei, al orei, al școlii, în comunitate, la întreprinderi, ateliere etc. De exemplu, elevii pot realiza o mică investigație, discutând cu părinții, rudele, vecinii, diferite subiecte privind ocupațiile lor, sănătatea, securitatea, dezvoltarea etc. În baza informației colectate, ei prezintă un rezumat și analizează rezultatele cu ai săi colegi.

Planificată astfel, învățarea capătă sens, sporește motivația elevului pentru învățare.

Tehnologia pedagogică axată pe competențe nu operează cu acțiuni utopice, cum ar fi „pregătirea pentru viață”, ci vizează direct contribuția fiecărui elev, care se realizează prin exercitarea diferitelor roluri reale în grupul școlar, comunitate, familie. În acest context este extrem de importantă atitudinea și coparticiparea părinților și altor persoane din comunitatea școlară și locală în actul de formare a competențelor indispensabile pentru dezvoltarea personală.

Un rol aparte în procesul de formare a competențelor îl are învățarea prin acțiune/învățarea acțională.

În cadrul disciplinei *Dezvoltare personală* elevii trebuie să fie permanent orientați să-și creeze o imagine de ansamblu asupra scopurilor învățării prin expunerea obiectivelor de formare personală și a competențelor pe care le vor dezvolta; să fie încontinuu preocupați să clarifice prioritățile pe care se axează o formare autentică a personalității; să fie încurajați să aplice cunoștințele și experiențele acumulate anterior; să valorifice noi experiențe; să reflecteze și să formuleze opinii și concluzii; să auto-monitorizeze dezvoltarea personală. În proiectarea și realizarea demersului didactic, profesorul va ține cont de specificul acestor ore/lecții, care reprezintă o formă de activitate educativă/didactică careia, spre deosebire de alte lecții, nu îi sunt caracteristice academismul și tipul povățuitor al interacțiunii pedagogice, ci se axează pe modalități de activitate flexibile după componența și structura interacțiunii educative. Cadrul didactic, după fiecare unitate de învățare, va oferi un feedback constructiv la autoevaluarea elevului, cu sugestii pentru dezvoltarea lui personală. Astfel, profesorii și elevii vor fi antrenați nu doar într-un continuu proces de învățare și formare, dar și în activități de evaluare și autoevaluare, care contribuie la dezvoltarea personală a ambilor participanți la procesul de învățare. Acțiunile de evaluare formativă oferă cadrului didactic posibilitatea de a observa, de a discuta cu elevul și de a aprecia realizările fiecăruia. Elevul este în acțiune (competența în sine este o acțiune) continuă de formare și evaluare și capătă încredere în sine, în posibilitățile sale, acumulează experiență socială directă, care este autoevaluată și evaluată de către colegi, membrii familiei, profesori etc.

Rolul unităților de învățare în dezvoltarea competențelor vizează nu doar formarea unei competențe specifice, dar contribuie și la dezvoltarea competențelor-cheie. Produsele create de către elevi pe parcursul unității de învățare, precum și produsul final de la sfârșitul unității de învățare, sunt o dovadă a progresului și succesului elevului în raport cu sine însuși. Această constatare are o importanță deosebită pentru elevi. Din acest considerent, recomandăm organizarea unei lecții de sinteză/autoevaluare, la sfârșitul fiecărei unități de învățare/modul, pe parcursul căreia elevii prezintă produsele elaborate și primesc feedback de la colegi și profesor. Sarcinile realizate în cadrul și la finele unității de învățare îl ajută pe elev să completeze *Portofoliul personal de dezvoltare*, în baza căruia va fi definitivat produsul final și evaluat.

În schema ce urmează prezentăm cum funcționează și interacționează aceste instrumente descrise mai sus în clasa a V-a, modelul fiind aplicat și în celelalte clase. La final de an, elevii pot realiza o reflecție privind cele învățate și perspectivele pentru următorul an de studii. Varianta ideală ar fi ca în clasa a IX-a elevii să analizeze ce au făcut timp de cinci ani și să reflecteze asupra perspectivelor de dezvoltare personală și profesională.

Astfel, *Portofoliul personal de dezvoltare* este o resursă incontestabilă pentru elevi în procesul de luare a deciziei, privind dezvoltarea carierei școlare după finalizarea unei etape importante – studiile gimnaziale.

Portofoliul de dezvoltare personală

Portofoliul include produse elaborate în cadrul unităților de învățare

Produs:
Proiect individual
„Povestea familiei mele”

Exprimarea identității personale în relaționarea constructivă cu familia și ceilalți, prin explorarea sinelui și a resurselor sociale
Unitatea de învățare „Identitatea personală și relaționarea armonioasă”

Produs: Codul unui
comportament respectuos
și etic

Demonstrarea autonomiei personale în realizarea unui comportament orientat spre valorificarea optimă a resurselor personale și a mediului de viață
Unitatea de învățare „Asigurarea calității vieții”

Produs: Eseu „Știu să
respect igiena personală
în diferite anotimpuri”

Manifestarea comportamentului centrat pe modul de viață sănătos prin implicare activă în menținerea sănătății proprii
Unitatea de învățare „Modul de viață sănătos”

Produs:
Proiect de carieră

Proiectarea carierei prin determinarea traseului școlar și/sau profesional, din perspectiva valorificării potențialului personal și oportunităților pieței muncii
Unitatea de învățare „Proiectarea carierei profesionale și dezvoltarea spiritului antreprenorial”

Produs: Prezentare grafică
„Securitatea mea în școală și acasă”

Adoptarea comportamentului activ privind securitatea personală, centrat pe responsabilitate pentru starea de bine proprie și a celor din jur
Unitatea de învățare „Securitatea personală”

Schema de mai sus reflectă clar cum putem activiza responsabilitatea elevilor pentru rezultatele învățării, or, ei cunosc din timp în baza la ce vor fi evaluați și au posibilitate să-și asigure succesul, să investească timp și efort pentru a avea un rezultat bun.

Prezentăm în continuare două modele de proiectare a unităților de învățare, dar cadrul didactic este liber să aleagă modelul de proiectare sau să modifice, să combine diferite modele, important e ca proiectarea să contribuie la dezvoltarea competențelor.

Unitatea de învățare „Proiectarea carierei profesionale și dezvoltarea spiritului antreprenorial” (clasa a V-a)

Competența specifică pe care este centrată această unitate de învățare: Demonstrarea unui comportament axat pe autonomie personală, în determinarea traseului școlar și/sau profesional, din perspectiva valorificării potențialului personal și oportunităților pieței muncii

Produs: Proiectul de carieră. Fiecare elev va elabora, va completa periodic un *Proiect de carieră* pe care la final de modul îl va evalua. Acest *Proiect de carieră* va fi parte a *Portofoliului de dezvoltare personală*, completat la fiecare unitate de învățare. În cadrul orelor, elevii vor realiza interviuri cu bunicii, părinții, prietenii, consătenii etc. despre decizia lor de a alege o anumită profesie, specificul acestei profesii și dezvoltarea carierei în domeniu, vor colecta istorii ale oamenilor pentru care muncă este o plăcere, vor crea materiale cu prezentarea diferitor profesii, vor identifica trăsăturile unui lider, vor elabora cărți de vizită etc. Toate acestea se vor păstra în *Portofoliul de dezvoltare personală*. În baza lor, la ultima oră din modul, elevii vor definiția primul *Proiect de carieră*, în care vor descrie succint viitorul școlar și profesional și vor formula minimum de acțiuni pentru dezvoltarea personală în timp de jumătate de an sau un an (de comun acord cu profesorul). Proiectele pot fi prezentate în perechi și apoi în grup mare (clasă sau chiar în public, cu alte persoane invitate). *Portofoliul de dezvoltare personală* este o tehnică de învățare care, în cazul nostru, reprezintă și instrumentul ce îl ajută pe elev să-și monitorizeze dezvoltarea și să definească un proiect de carieră.

Unități de competențe	Sugestii de conținut și de proiectare a învățării	Nr. de ore	Data	Metode, tehnici de învățare
<p>Identificarea informațiilor despre mun- că, meserii și profesioniști din diferite domenii, pen- tru înțelegerea diversității profesilor</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Profesia preferată. Factori de influență în alegerea profesiei. Utilitatea și importanța unor profesii, profesia preferată etc. <p>Mesajul-cheie: <i>Sunt convins/ă că orice profesie sau meserie este importantă și visul meu poate deveni realitate, dacă depun suficient efort. Evocare prin întrebări. La ce profesie visezi?, Cine dintre persoanele care profesează în acest dome- niu te inspiră?, De ce unii își realizează visul profesional, iar alții – nu? Realizarea sensului.</i> Prezentarea succintă a modului/unității de învățare, inclusiv finalitățile. Invitarea persoanei/persoanelor-resursă la oră sau prezentarea unor istorii de dezvoltare a de scris separat carie-rii sau împreună carierei. Exemple de întrebări: <i>Ce factori au contribuit la realizarea visului profesional?, Prin ce a fost atractivă pentru Dvs. profesia aleasă?, După realizarea visului profesional ați descoperit ceva nou? Reflectie. Ce planific să fac pentru realizarea visului meu acum, în clasa a V-a? – exercițiu de proie- ctare a carierei (Prima contribuție la Proiectul de carieră). Extindere.</i> Intervievarea persoanelor-resursă despre profesia lor și completarea, la necesitate, a proiectului de carieră cu noi acțiuni.</p>	1		<p>E. Discuție dirijată</p> <p>RS. Întâlniri cu per- soane de succes, interviu, prezentare</p> <p>R. Exercițiu, interviu</p> <p>E. Portofoliu</p>

	<p>● Munca și vocația. Noțiunea de muncă, modalități de implicare în activitățile casnice, profesionale, îndeletnicirile părinților, munca din vocație și beneficiile ei.</p> <p>Mesajul-cheie: <i>Sunt convins/ă că munca ajută la dezvoltarea mea personală, face lumea în jurul meu mai bună și vreau să am o muncă care aduce satisfacție.</i></p> <p>Evocare. Elevii prezintă colegilor de echipă rezultatele interviului realizat și selectează o istorioară care va fi relatată clasei întregi. Identifică de ce este important să discute cu părinții și bunicii despre îndeletnicirile, profesiile lor, despre munca pe care o fac sau au făcut-o anterior. Clarifică ce înțeleg prin cuvintele MUNCĂ și VOCATIE.</p> <p>Realizarea sensului. Elevii analizează informațiile la tema „Familia – mediu al experienței de muncă”. Prezintă activitățile casnice care le sunt pe plac. Discută despre lucrurile învățate de la membrii familiei.</p> <p>Reflecție. Elevii comentează unul dintre citatele: „Găsește o ocupație care să-ți fie pe plac și vei adăuga 5 zile fiecarei săptămâni”, „Succesul vine, de obicei, la cei, care sunt prea ocupați, pentru a-l căuta.”</p> <p>Extindere. Elevii alcătuiesc o listă comună de munci casnice, pe care le execută și una cu munci pe care ei încă nu le fac, dar ar putea și/sau și-ar dori să le execute pentru a fi buni într-un anumit domeniu. (Revin cu noi completări la <i>Proiectul de carieră</i>, în rubrica <i>Realizări</i>)</p>	<p>E. Interviu Discuție frontală Asociații</p> <p>RS. Lectură sau prelegere ghidată de întrebări</p> <p>R. Citate</p> <p>E. Portofoliu</p>
<p>● Prima impresie contează. Comportamente care influențează stabilirea unor relații eficiente cu persoanele de la prima întâlnire.</p> <p>Mesajul-cheie: <i>Înțeleg importanța primei impresii și sunt atent/ă la comportamentul meu la prima prezentare într-un grup nou de oameni.</i></p> <p>Evocare. Elevii pregătesc în grupuri discursuri referitoare la profesia de vis și le expun colegilor. Se arată diferite imagini și se selectează afirmațiile care corespund impresiilor generate de prezentare. Ulterior, elevii le discută în grup.</p> <p>Realizarea sensului. Se aleg 3-4 voluntari care vor juca diferite roluri și vor avea un exterior diferit. Voluntarii ies din clasă, apoi intră pe rând și colegii îi urmăresc atent. Se discută în plen despre impresii, după care se studiază un text la temă și se revine la discuții despre impresii.</p> <p>Reflecție. Elevii scriu individual, apoi discută în perechi despre consecințele unei impresii bune și ale unei impresii proaste despre cineva. Răspund la întrebarea: „Ce trebuie să facă o persoană pentru a crea o impresie bună de la prima cunoștință?”</p> <p>Extindere. Elevii își imaginează că s-au mutat la o altă școală. Pregătesc pentru lecția următoare un discurs de 30 de secunde, prin care să producă o impresie bună asupra viitorilor colegi de clasă. Completează <i>Proiectul de carieră</i> cu aspecte ce țin de prezentarea personală.</p>	<p>E. Găsește corespondența</p> <p>RS. Joc de rol</p> <p>R. GPP – Gândește / Discută în perechi/ Prezintă</p> <p>E. Simulare Prezentare Portofoliu</p>	
<p>Valorificarea oportunităților oferite de comunitatea școlară pentru lansarea inițiativelor și dezvoltarea calităților de lider</p>	<p>1</p> <p>1</p>	<p>1</p>

	<ul style="list-style-type: none"> ● Cartea de vizită. Importanța unei cărți de vizită la prima prezentare. <p>Mesajul-cheie: <i>Cartea de vizită este un instrument util pentru promovarea persoanei și eu pot elabora cartea mea de vizită.</i></p> <p>Evocare. Se organizează un asalt de idei în baza întrebării: <i>Ce informații trebuie să conțină cartea de vizită?</i></p> <p>Ideile elevilor sunt notate pe tablă.</p> <p>Realizarea sensului. Elevii procesează informații despre cartea de vizită și răspund la întrebări de tipul: <i>Ce este o carte de vizită? Ce informații poți obține despre persoană sau instituție prin intermediul unei cărți de vizită? De ce în cartea de vizită se utilizează diferite imagini, simboluri și culori? Reflecție.</i> Elevii identifică lucruri importante despre sine, care trebuie reflectate în cartea de vizită. Prezintă rezultatele. Apreciază rolul cărții de vizită în dezvoltarea carierei.</p> <p>Extindere. Elevii fac o listă cu profesii și aleg una pentru care vor elabora o carte de vizită. Această acțiune va fi reflectată în <i>Proiectul de carieră</i>.</p>	1	<p>E. Asalt de idei</p> <p>PS.</p> <p>Lectură ghidată de întrebări</p> <p>R. GPP</p> <p>E.</p> <p>Portofoliu</p>
	<ul style="list-style-type: none"> ● Calități specifice unui lider și unui membru de echipă. Calitățile unui lider, distribuirea rolurilor lor în echipă. <p>Mesajul-cheie: <i>Înțeleg importanța muncii în echipă și cred că o repartizare corectă a rolurilor este primul pas spre succes.</i></p> <p>Evocare. Se prezintă o problemă din școală sau comunitate, care necesită implicarea unui lider. Elevii, în grup, selectează calitățile necesare acestui lider pentru a rezolva problema. Prezintă ideile.</p> <p>Realizarea sensului. Se identifică și se analizează informații despre calitățile unui lider și ale unui membru de echipă, despre roluri în echipă.</p> <p>Reflecție. Elevii se autoevaluează și stabilesc rolurile lor predominante. Apreciază importanța cunoașterii acestor roluri pentru dezvoltarea lor personală și a carierei.</p> <p>Extindere. Elevii planifică acțiuni pentru dezvoltarea unor calități care le-ar permite să fie lider sau un bun membru de echipă. Includ aceste acțiuni în <i>Proiectul lor de carieră</i>.</p>	1	<p>E. Studiu de caz</p> <p>RS. Mozaic</p> <p>R. Eșeu reflexiv</p> <p>E.</p> <p>Portofoliu</p>

3	<p>Aprecierii beneficiilor proiectării carierei în baza unor decizii informate pentru dezvoltarea personală</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Decizia în proiectarea carierei. Noțiunile de decizie, tipuri, factori care influențează decizia de carieră. Proiectarea carierei. Mesajul-cheie: <i>Pentru a proiecta viitorul, am nevoie să mă cunosc, să cunosc lumea profesiloror, să posed abilități de autopromovare și de luare a deciziilor.</i> <i>Evocare.</i> Elevii rezolvă, în grupuri, un studiu de caz cu esență contradictorie. Prezintă decizia finală. Discută împreună despre procesul de luare a deciziei. <i>Realizarea sensului.</i> Se studiază materiale despre etapele unei decizii, factorii care influențează decizia etc. Se revine la studiul de caz și se adoptă o decizie. <i>Reflecție.</i> Elevii comentează, în scris, decizia cu referire la viitorul profesional din perspectiva celor învățate. <i>Extindere.</i> Revin la <i>Proiectul de carieră</i> și îl revizuiesc din perspectiva noilor experiențe. 	1	E. Studiu de caz
3	<p>informate pentru dezvoltarea personală</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Proiectul de carieră. Profesii, ocupații descrise; calități și abilități specifice relevante diferitor profesii; acțiuni de dezvoltare personală proiectate etc. Mesajul-cheie: <i>Eu elaborez primul meu proiect de carieră și acționez pentru realizarea lui!</i> <i>Evocare.</i> Elevii analizează <i>Proiectul de carieră</i> și identifică ce au învățat nou în cadrul acestei unități de învățare (se va aplica metodologia de evaluare elaborată). <i>Realizarea sensului.</i> Elevii prezintă <i>Proiectul de carieră</i> și colectează feedback de la colegi și profesor (se va aplica metodologia de evaluare elaborată). <i>Reflecție.</i> Se comentează, în scris, afirmația „<i>Proiectul meu de carieră</i> este un pas important în dezvoltarea mea personală” <i>Extindere.</i> Elevii pot discuta <i>Proiectul lor de carieră</i> cu părinții, rudele și prietenii, planificând acțiuni de monitorizare a realizării lui etc. 	1	E. Portofoliu
<p>Repere bibliografice (pentru această unitate de învățare)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Golovei L. <i>28 ore pentru cariera mea (ghid metodologic pentru psihologii școlari și diriginți)</i>. Chișinău: Primexcom, 2015. 2. Golovei L. <i>Cariera mea începe în școală. Ghid metodologic pentru psihologi, cadre didactice și educatori</i>. Chișinău, 2018. 3. Gulei M.-E., Serea A. <i>Orientarea și consilierea în carieră. Ghidul profesorului</i>. Iași: Editura Spiru Haret, 2011. 4. Lemeni G., Miclea M. <i>Consiliere și orientare: Ghid de educație pentru cariera</i>. Cluj-Napoca, 2004. 5. Materiale pentru profesori, diriginți și elevi la modulul „Dezvoltarea personală și proiectarea carierei” pentru clasele V-XII. Ministerul Educației, Centrul pentru Educație Antreprenorială și Asistență în Afaceri, Chișinău, 2016, www.ceda.md. 6. Marcinschi Călineci, M. <i>Start pentru o carieră de succes</i>. Centrul Educația 2000+, Humanitas Educațional, 2004. 7. Salomăia, E., Marcinschi, M., Cîrlea, S., David, C., Marcinschi, F., Murgu, A., Oancea, A., Șandru, I. <i>Ghidul carierei mele</i>. Ediția a 2-a, Centrul Educația 2000+, Humanitas Educațional, 2003. 8. Резапкина Г. <i>Уроки выбора профессии</i>. //În: Школьный психолог, № 14/2006. www.psy.1september.ru/article.php?ID=200601403. 9. Резапкина Г. <i>Профессия и карьера</i>. //În: Школьный психолог, № 02/2009. www.psy.1september.ru/view_article.php?ID=200900204. 10. Тамонова Е. <i>Я поступаю учиться</i>. //În: Школьный психолог, № 23/2003. www.psy.1september.ru/article.php?ID=200302318. 				

Proiectarea de acest tip este foarte utilă cadrelor didactice în elaborarea demersului didactic pentru fiecare oră și dezvoltă o viziune strategică asupra procesului de învățare.

Model de proiectare a unității de învățare „Securitatea personală” (clasa a IX-a)

Competențe specifice	Unități de competențe	Conținuturi	Nr. de ore	Data	Strategii de predare/ învățare
Adoptarea comportamentului activ privind securitatea personală centrat pe responsabilitate pentru starea de bine a sa și a celor din jur	5.1. Relatarea despre regulile de circulație, utilizarea mijloacelor de transport. Acces legal conform vârstei. Contrainvenții.	Traficul rutier. Reguli de circulație. Utilizarea mijloacelor de transport. Acces legal conform vârstei. Contrainvenții.	1		Atelier practice: <i>Știu să mă comport în strada; Știu să citesc grupurile de semne; Știu să utilizez mijloacele de transport.</i>
	5.2. Analiza conținuturilor de transport din perspectiva securității personale și colective;	Comportamentul recomandat în caz de amenințare cu atac terorist. Surse ale terorismului. Modalități de manifestare. Reguli de comportament în raport cu tipul actului terorist.	1		Prezentarea imaginilor despre atacurile teroriste; Studiu de caz: <i>Terorismul: cauze, surse, pericole</i>
Adoptarea comportamentului activ privind securitatea personală centrat pe responsabilitate pentru starea de bine a sa și a celor din jur	5.2. Analiza conținuturilor de transport din perspectiva securității personale și colective;	Securitatea personală în contextul securității naționale. Securitate națională; modalități de asigurare. Comportament legal și corect în caz de amenințare a securității naționale.	1		Discuții dirijate cu privire la securitatea personală în contextul securității naționale.
	5.3. Argumentarea necesității cunoașterii fenomenului bullying și a modalităților de comportament,	Securitatea datelor personale. Cadru legal. Posibilități și limite ale securizării datelor cu caracter personal. Riscuri ale accesului la datele cu caracter personal. Mod de reacționare în caz de încălcare a dreptului la securitatea datelor cu caracter personal.	1		Formularea și rezolvarea de situații-problemă, privind securitatea datelor personale, agresiunea în mediul on-line; Activitate de grup. Elaborarea afișului publicitar: <i>Securitatea datelor personale – preveniri normative</i>
	5.3. Argumentarea necesității cunoașterii fenomenului bullying și a modalităților de comportament,	Bullyingul. Agresiunea în mediul on-line. Modalități de protecție. Reacție și comportament în caz de bullying.	1		Formularea/rezolvarea de situații-problemă referitoare la securitatea datelor personale, agresiunea în mediul on-line.
		Exemple de produs (prezentat în cadrul lecției de sinteză/de autoevaluare)	1		<i>Prezentarea produsului:</i> Activitate de grup: Elaborarea afișului publicitar (plasat în clasă, școală) în compania de promovare a securității personale și a celor din jur, luând în considerare temele studiate.

Repere bibliografice

1. *Ghid pentru protecția copiilor în mediul on-line*. Uniunea Internațională a Telecomunicațiilor (ITU) Place des Nations CH-1211 Geneva 20, Elveția www.itu.int/cop, Tipărit în Republica Moldova, 2017.
2. *Curriculum. Securitatea Traficului Rutier*. Chișinău, 2006. (Ordinul ministrului educației nr. 69 din 25.07.2006).
3. Materiale didactice-suport amplasate pe pagina WEB a Serviciului Protecției Civile și Situațiilor Excepționale: <http://www.dse.md>, Link: Supraviețuire (Adulți, Copii); materiale video.
4. *Prevenirea accidentelor la copii*. Filmulețe elaborate în cadrul proiectului REPEMOL și distribuite în instituțiile de învățământ în cadrul Campaniei (martie-mai 2017).
5. *Programul de instruire la Protecția Civilă și apărării împotriva incendiilor pentru învățământul primar, gimnazial și liceal* aprobat prin ordinul comun al Ministerului Educației și Ministerului Afacerilor Interne nr. 669/136 din 21.08.2009.
6. Дурнев Р. А. *Формирование основ культуры безопасности жизнедеятельности учащихся. 5 -11 классы*: Методическое пособие. М.: Дрофа, 2008, 156 с.
7. Евлахов В.М. *Раздаточные материалы по основам безопасности жизнедеятельности. 5-9 классы*. М.: Дрофа, 2006.
8. Латчук В.Н. *Основы безопасности жизнедеятельности. Терроризм и безопасность человека. 5-11 классы*: Учебно -методическое пособие. 3-е изд., стер. М.: Дрофа, 2006.
9. Михайлов А.А. *Игровые занятия в курсе Основы безопасности жизнедеятельности. 5 –9 кл*. М.: Дрофа, 2009.
10. Методические рекомендации: формирование у детей и подростков навыков безопасного поведения на улицах и дорогах. Для педагогов общеобразовательных учреждений. / Авт. -Козловская Е.А., Козловский Е.А. М.: Изд. Дом Третий Рим, 2006.

2.3. Sugestii de evaluare

Evaluarea este parte indispensabilă a procesului de învățare. La disciplina *Dezvoltare personală* accentul este pus pe evaluarea autentică. La fiecare lecție, elevilor li se propun mesaje-cheie și sarcini care corelează cu mesajul și finalizează cu elaborarea diferitor produse păstrate în *Portofoliul personal de dezvoltare*, care vor servi elevului la elaborarea produsului final evaluat/autoevaluat la sfârșitul unităților de învățare.

Portofoliul este început în clasa a V-a și continuat până în clasa a IX-a. La prima lecție din fiecare unitate de învățare, se face o evaluare sau autoevaluare, iar la prima lecție din an, se evaluează realizarea acțiunilor proiectate pentru dezvoltarea personală în anul precedent. Astfel, elevul poate urmări evoluția intereselor și a dezvoltării sale, își asumă responsabilitatea pentru acțiunile realizate și însușește un set de instrumente care îl ajută în luarea deciziilor privind dezvoltarea personală.

Este evident că evaluarea competențelor implică confruntarea cu situații complexe în al căror context competența trebuie exercitată. Aceste situații-probleme trebuie să poarte un caracter semnificativ pentru viața elevului și să necesite, pentru soluționare, integrarea unui sistem de cunoștințe, abilități și atitudini achiziționate de elev pe parcurs.

Orice situație semnificativă de învățare, care implică activitatea elevului, își are rolul său în formarea competențelor de dezvoltare și cu cât mai des acestea sunt proiectate și realizate, cu atât mai mult elevul este capabil să abordeze o situație nouă. De exemplu: în scopul formării subcompetenței de a scrie și a prezenta o comunicare cu genericul „Am realizat să fiu eficient în învățare”, profesorul are posibilitatea de a crea un sistem întreg de situații semnificative de învățare: de autoanaliză și autocunoaștere (a imaginii de sine, a temperamentului personal, a calităților personale), de organizare eficientă a timpului personal, de elaborare și realizare a obiectivelor personale, de învățare și exersare a regulilor de învățare eficientă și de depășire a insuccesului școlar, de autoapreciere a locului și rolului personal în comunitate. În acest mod, elevul, ca subiect de învățare, este actorul principal în procesul de autoevaluare: el participă direct la evaluarea gradului de dezvoltare a competențelor sale.

Pentru evaluarea fiecărei competențe, prin produsele elaborate, se vor aplica criteriile pe baza cărora se va măsura/aprecia reușita, progresul.

Evaluarea competențelor solicită transparență totală în proces, dar creează dificultăți, deoarece mulți elevi nu pot enunța și judeca prin criterii, ei pot oferi doar aprecieri generale și emotive. În consecință, profesorii sunt cei care formează competențe și învață elevii să-și aprecieze capacitățile, aplicând cele mai simple criterii de evaluare.

Deoarece competențele la disciplina *Dezvoltare personală* sunt orientate direct spre integrarea elevului în societate, profesorul apreciază nu doar performanța, dar și coeficientul de progres realizat. Totodată, este important de a monitoriza schimbările de atitudine, a combina eficient evaluarea, monitorizarea cu evaluarea reciprocă și autoevaluarea elevului.

În prim-plan apar mai multe întrebări: *Ce este mai important în aprecierea/evaluarea competenței: rezultatul atins sau capacitatea de a fi gata pentru schimbare și dezvoltare continuă?; Cum putem măsura performanțele (coeficientul de progres) rezultate dintr-o situație de învățare orientată spre formarea competențelor?; Care sunt cele mai importante și necesare competențe pentru elev din perspectiva integrării sociale?*

Pe parcursul fiecărui demers didactic, profesorul va oferi un feedback constructiv privitor la activitatea elevului, va oferi sugestii clare pentru perspectiva lui de dezvoltare personală.

Evaluarea formativă în cadrul fiecărei lecții va fi interactivă și centrată pe o monitorizare atentă și oferire de feedback constructiv verbal și nonverbal. Profesorul poate utiliza și variante de oferire de feedback reciproc, învățând elevii să aprecieze succesele colegilor.

La sfârșitul unității de învățare, cadrul didactic va realiza activități de evaluare sumativă și va măsura/aprecia cum și în ce măsură s-au realizat unitățile de competență proiectate în baza produsului recomandat la finele modului.

Potențialul educativ al orelor de *Dezvoltare personală* este incontestabil, deoarece va contribui la formarea personalității și promovarea modelelor de comportament necesare pentru integrarea în societate.

Referințe bibliografice

1. *Activități psihosociale în domeniul egalității de gen pentru adolescenți*. Suport cu materiale didactice, „Terre des Homes”, Moldova, 2017.
2. Anderson Walter. *Curs practic de încredere*. București: Curtea veche, 2000. 230. ISBN 973-99127-6-1.
3. Baban, A.; Petrovai, D.; Lemeni, G. *Consiliere și orientare*. București, Humanitas Educational, 2002.
4. Balan, E.; Anghel, E.; Marcinschi, M.; Ciohodaru, E. *Fete, băieți – parteneriat în viața privată și în viața publică*. București, Editura Nemira, 2003.
5. Beldiga C. etc. *Învăț să fiu, Ghid pentru psihologii școlari, diriginți, profesori*. Chișinău: Pro Didactica, 2006.
6. Beldiga C., Cojocaru V., ș. a. *Învăț să fiu. Ghid pentru psihologii școlari, diriginți, profesori*. Chișinău: Centrul Educațional Pro Didactica, 2006.
7. Bocoș Mușata-D. *Instruirea interactivă. Ghidul profesorului*. Iași: Polirom, 2013.
8. Bogorin V., Tudose R. *Jocul de-a viața. Exerciții pentru orele de dirigenție*. Cluj-Napoca: Eikon, 2007.
9. *Cartea mare a jocurilor*. CIDDC. Chișinău, 2003.
10. *Dezvoltă-ți afacerea. Ghid de autoangajare pentru tineri*. OIM, 2006.
11. Gheorghe, A., Mățan, I., Maftei, M. *Dirigenția și consilierea. Ghid metodologic*. Craiova, Editura Alexandru Gheorghe, 2004.
12. *Materiale pentru profesori, diriginți și elevi la modulul Dezvoltarea personală și proiectarea carierei pentru clasele V-XII*. Ministerul Educației, Centrul pentru Educație Antreprenorială și Asistență în Afaceri, Chișinău, 2016, www.ceda.md.
13. D’Ambra G. *Teste pentru a te cunoaște mai bine*. Litera Internațional, 2008.
14. Gîlca, B. *Manual de educație pentru viața de familie*. Chișinău, 2002.
15. Golovei L. *28 ore pentru cariera mea (ghid metodologic pentru psihologii școlari și diriginți)*. Chișinău: Primexcom, 2015.
16. Golovei L. *Cariera mea începe în școală. Ghid metodologic pentru psihologi, cadre didactice și educatori*. Chișinău: Sofart Studio, 2018. - 187 p. ISBN 978-9975-3181-7-4.
17. Golovei L. *Familia – promotor al valorilor. Ghid metodologic pentru psihologii școlari și diriginți*. Chișinău: Imprint Star, 2017. - 103 p. ISBN 978-9975-4304-8-7.

18. Lemeni G., Miclea M. *Consiliere și orientare: Ghid de educație pentru carieră*. Cluj-Napoca: Editura ASCR, 2004.
19. Moldovanu I., Coadă C., Tomșa S., ș. a. *855 de Jocuri și Activități. Ghidul animatorului*. Chișinău: Unicef. 176 p.
20. *Programa școlară pentru disciplina Consiliere și dezvoltare personală clasele a V-a – a VIII-a*. București, 2017.
21. Stratan E., Balan A. *Dirigenție clasa a V-a*. Chișinău: Editura Poligraf-Design, 2010.
22. Turchină T. *Relații armonioase în familie. Caietul elevului*. Ed. II-a revizuită. Chișinău: Centru Internațional La Strada, 2017.
23. Zepca V. și alții *Viața are prioritate. Ghidul elevului. Siguranța vieții umane*. Chișinău, 2013.
24. Zepca V. și alții *Alege sănătatea. Ghidul elevului. Formarea stilului sănătos de viață*. Chișinău, 2012.
25. Zepca V. și alții *Siguranța vieții în mediul habitual și rezidențial, Ghid pentru învățători*. Chișinău, 2015.
26. Резапкина Г. *Уроки выбора профессии*. //În: Школьный психолог, № 14/2006. www.psy.1september.ru/article.php?ID=200601403.